

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК

« ____ » _____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки

Спеціальність 053 «Психологія»

Освітньо-професійна програма «Практична психологія»

Тема: Гендерні особливості мотивації навчальної діяльності студентів
в умовах online-навчання

Виконавець: студент ПП-427 Сологуб Сергій Іванович

Керівник: канд. пед. н., доцент Хоменко-Семенова Леся Олексіївна

Нормоконтролер: _____ Тамара МИХЕСВА

(підпис)

КИЇВ 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет лінгвістики та соціальних комунікацій
Кафедра педагогіки та психології професійної освіти
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Практична психологія»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Ельвіра ЛУЗІК
« » _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Сологуба Сергія Івановича

1. Тема кваліфікаційної роботи: «Гендерні особливості мотивації до навчальної діяльності в умовах онлайн навчання», затверджена наказом ректора від № 492/ст. від 12.04.2023.

2. Термін виконання роботи: з 01.02.2023 до 24.05.2023.

3. Вихідні дані до роботи: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків загальним обсягом 79 сторінки, з них обсяг основного тексту 79 сторінки, список використаних джерел нараховує 35 позицій.

4. Зміст пояснювальної записки: Вступ; Розділ 1. Теоретичний аналіз проблем гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання; Розділ 2. Експериментальне дослідження гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання; Висновки; Список використаних джерел та літератури; Додатки.

5. Перелік обов'язкового графічного (ілюстративного матеріалу): таблиці, рисунки.

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Опрацювання та реферування літератури з теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження	07.02.2023	
2.	Формулювання мети, завдання досліджень. Складання попереднього плану роботи. Узгодження з керівником	21.02.2023	
3.	Написання основної частини. Перше читання керівника	14.03.2023	
4.	Написання вступу, висновків. Уточнення плану кваліфікаційної роботи	07.04.2023	
5.	Оформлення роботи. Подання керівникові	20.05.2022	
6.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	25-27.05.2023	
7.	Опрацювання зауважень і виправлення недоліків	01.06.2023	
8.	Подання остаточного варіанта на кафедру для перевірки на академічну доброчесність	06.06.2023	
9.	Рецензування кваліфікаційної роботи	07.06.2023	
10.	Захист кваліфікаційної роботи	19-23.06.2023	

7. Дата видачі завдання: «__» _____ 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Леся ХОМЕНКО-СЕМЕНОВА

(підпис керівника)

(П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Сергій СОЛОГУБ

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Гендерні особливості мотивації до навчальної діяльності в умовах онлайн навчання»: 79 с., 4 рис., 35 літературних джерел, 11 додатків.

Об'єкт дослідження – мотивація навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання.

Предмет дослідження гендерні особливості мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання.

Метою дослідження є виявлення гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання.

Кваліфікаційна робота відображена у теоретичному аналізі та емпіричному дослідженні гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання. Встановлено, що розвиток мотивації навчальної діяльності обумовлений не статевою приналежністю, а сформованістю тієї або іншої гендерної ідентичності (маскулінність, фемінінність, андрогінність).

Матеріали кваліфікаційної роботи рекомендуються використовувати у процесі професійної підготовки студентів-психологів та в практиці психологічного супроводу студентів.

ГЕНДЕР, ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ, ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ (ЗВО),
МОТИВАЦІЯ, ОНЛАЙН НАВЧАННЯ, СТУДЕНТСЬКА МОЛОДЬ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ.....	10
1.1 Теоретичний аналіз гендеру та мотивації до навчальної діяльності студентів у психолого-педагогічній літературі.....	10
1.2 Психологічні особливості мотивації в освітньому процесі.....	18
1.3 Гендерні особливості мотивації здобувачів вищої освіти.....	24
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ.....	30
2.1. Зміст та організація дослідження гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання.....	30
2.2. Результати емпіричного дослідження гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання.....	34
2.3. Практичні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації в умовах онлайн навчання	39
Висновки до другого розділу.....	48
ВИСНОВОК.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	54
ДОДАТКИ.....	57

ВСТУП

Актуальність дослідження. Формування мотивації навчальної діяльності без перебільшення можна назвати однією із центральних проблем сучасної школи. Актуальність її обумовлена вдосконаленням системи освіти, підготовкою до життя людей, здатних самостійно здобувати знання, формуванням у них активної життєвої позиції та досвіду творчої діяльності. Проблема формування мотивації навчальної діяльності та досягнень лежить на стику навчання та виховання, і є найважливішим аспектом в умовах сучасного онлайн навчання.

На сьогоднішній день у нашому суспільстві яскраво видно проблему відсутності у студентів бажання вчитися, і у зв'язку з цим виникає безліч питань, які ж чинники впливають на формування у мотивації до навчання, які навчаються, і які кошти можна застосувати, щоб цю мотивацію підвищити.

Саме проблема вивчення впливу гендерних відмінностей на мотивацію навчальної діяльності було обрано тому, що в даний час фактор статі став найважливішою складовою багатьох серйозних соціальних, педагогічних та психологічних досліджень. Гендерні дослідження допомагають більш чітко акцентувати увагу на вивченні відмінностей та подібностей у соціальній поведінці чоловіків та жінок, на рисах, стереотипах, ролях, які вважаються типовими для них. А проблема навчальної мотивації гостро ставиться перед дослідженнями протягом довгих років. Її треба вивчати, висвітлювати у працях, щоб з'ясувати причини неуспішності здобувачів вищої освіти, забезпечувати психологічний супровід у процесі навчання. Отже, вона завжди залишається сучасною та актуальною.

Навчальна мотивація визначається цілим рядом специфічних для цієї діяльності факторів. По-перше, вона визначається самою освітньою системою, освітньою установою, де здійснюється навчальна діяльність; по-друге, організацією навчального процесу; по-третє, суб'єктними особливостями здобувачів вищої освіти (вік, стать, інтелектуальний розвиток, здібності, самооцінка, взаємодія з іншими студентами, тощо.); по-четверте, суб'єктними особливостями педагога та, насамперед

системою ставлення його до здобувача вищої освіти, до справи; по-п'яте, специфікою навчального предмета.

Виховуючи та навчаючи дітей, батьки та педагоги повинні враховувати їх статеві особливості. Адже хлопчики та дівчатка різняться не лише зовні: чоловіча чи жіноча природа проявляється задовго до статевого дозрівання та відкладає свій певний відбиток на їхні почуття, свідомість та поведінку. Разом з тим не слід забувати, що представників чоловічої та жіночої статі насамперед поєднують загальнолюдські якості, які властиві і тим, і іншим.

Водночас у сучасній теорії наукового знання вже склалися передумови та досвід про осмислення феноменів «гендер» та «гендерну освіту» та їх особливу значущість для формування професіоналізму педагога, ці питання у своїх працях висвітлили: Мітрофанова А., Гайденко В., Кутова Н., Луценко О., Говорун Т., Ярська-Смирнова О., Кікінежді Л., Штільова Л.

Проблема мотивації та мотивів поведінки та діяльності - одна із стрижневих у психології, їй присвячено достатню кількість публікацій: Л. О. Булатова, Р. С. Вайсман, О. М. Леонтьєв, Г. І. Щукіна, Н. В. Нестерова, Г. А. Мухіна, В. Апельт, В. Я. Кікоть, В. А. Якунін, І. П. Ільїн, П. М. Якобсон та ін.

Об'єкт дослідження – мотивація навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання.

Предмет дослідження гендерні особливості мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання.

Метою дослідження є виявлення гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання.

Завдання дослідження:

- здійснити теоретичний аналіз гендеру та мотивації до навчальної діяльності студентів у психолого-педагогічній літературі;
- підібрати психодіагностичні методики для визначення гендерних особливостей мотивації до навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання;

- провести емпіричне дослідження гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання;

- надати практичні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації в умовах онлайн навчання.

Для реалізації поставлених завдань було застосовано такі методи дослідження:

- теоретичні: аналіз, класифікація, систематизація, порівняння й узагальнення теоретичних та експериментальних даних з проблеми дослідження;

- емпіричні: дослідження, що включало наступний комплекс психодіагностичних методик:

- Опитувальник Сандри Бем «Дослідження «маскулінності – фемінності»,
- Шкала академічної мотивації (Т.О. Гордєєвої, О.А. Сичова, Є.Н. Осіна)
- Методика «Мотивація навчання в ЗВО» (Т. І. Ільїна);
- Методика діагностики особи на мотивацію до уникнення невдач Т. Елерса.

Для проведення математичного аналізу з виявлення відмінностей у гендерних особливостях мотивації до навчальної діяльності в умовах онлайн навчання, нами були використані наступні математичні методи: за допомогою критерію Колмогорова-Смірнова виявили тип розподілу ознаки (Додаток Д), а також, використовуючи критерій t-Стюдента, встановили чи наявна статистично значуща відмінність показників мотивації до навчальної діяльності між жінками та чоловіками.

Статистичні розрахунки виконані з використанням пакета комп'ютерних програм Microsoft Excel XP.

Практична значущість кваліфікаційної роботи полягає в тому, що матеріали можуть бути використані педагогами в організації навчального процесу, педагогами і психологами - в профорієнтаційній роботі, психологами - при необхідності корекції мотиваційної сфери і в цілому особистісного розвитку студентів в умовах онлайн навчання.

Структура кваліфікаційної роботи: Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних літератури, що налічує 35 джерел, додатків на 20 сторінках. Основний зміст роботи викладений на 65 сторінках і містить 4 рисунки. Загальний обсяг роботи – 75 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ

1.1 . Теоретичний аналіз гендеру та мотивації до навчальної діяльності студентів у психолого-педагогічній літературі

Вивчення навчально-професійної мотивації студентів є завданням, яке має велике значення для підвищення ефективності в освітньому процесі. У більшості робіт дослідники акцентували увагу на впливі педагога та змісту навчальних матеріалів на формування мотивації тих, хто навчається до навчальної діяльності. Найбільш дослідженою на сьогодні є навчальна мотивація школярів. Менше уваги приділяється вивченню навчальної та професійної мотивації студентів. У вітчизняній психолого-педагогічній науці вивчення проблем мотивації групується навколо загально методичного діяльнісного підходу. Слідом за О. М. Леонтьєвим сучасна вітчизняна психологія термін «діяльність» пов'язує з терміном «мотив», який є «... предметом, що задовольняє потребу, спонукає і спрямовує діяльність» [29, с. 381]. Діяльнісний підхід ґрунтується на принципі єдності людської психіки та діяльності і зумовлює системність у дослідженні потребно-мотиваційної сфери особистості. У діяльнісному підході мотив – це цілісний спосіб організації діяльності особистості, інтегральний мотиватор і регулятор діяльності, у тому числі навчальної та професійної [26]. До навчальної мотивації відноситься значна кількість досліджень, що розкривають специфіку навчально-професійної мотивації. Останню визначають як окремий вид мотивації, включеної в навчальну діяльність. Як і будь-який інший вид, навчальна мотивація визначається низкою факторів, властивих діяльності, в яку вона входить.

Це визначається, насамперед, самою освітньою системою, навчальним закладом; друга, організації навчально-виховного процесу; по-третє, особистісні

характеристики того, хто навчається; по-четверте, особистісні характеристики вчителя, пов'язані насамперед з його ставленням до навчальної діяльності і до своєї професії в цілому, по-п'яте, специфіка навчального предмета. Навчальний мотив як структурний компонент навчальної мотивації, за визначенням Л. О. Булатова, це «спонукання, що характеризує особистість здобувача вищої освіти, її основну спрямованість, виховану в його попередньому житті як сім'єю, так і самою школою» [3, с. 22]. А. К. Маркова визначає мотив як «спрямованість на певні сторони навчальної роботи, пов'язану з внутрішнім ставленням до неї того, хто навчається» [15, с. 56]. Дослідження показали, що при аналізі мотивації навчальної діяльності важливо не тільки виявити домінуючий мотиватор (мотив), але й урахувати структуру мотиваційної сфери особистості. Наприклад, у дослідженні Н. Н. Власової виділяють два плани мотивації - довільний і мимовільний. Довільний план мотивації виявляється при виклику мотивів здобувача вищої освіти без сторонньої допомоги. Мимовільна мотивація виникає в разі навмисного формування мотиву ззовні (наприклад, за допомогою педагогічного впливу) [12]. В останні десятиліття склався підхід до навчальної діяльності як полімотивованої. Такий підхід знайшов своє відображення в працях А. К. Маркової, яка розглядає формування мотивації як ускладнення структури мотиваційної сфери і вхідних у неї стимулів, а також іноді суперечливе співвідношення між ними [35]. У зв'язку з цим у психології використовується класифікація мотивів навчання з точки зору їх особистісної значущості і функції в системі мотивації навчання. При цьому виділяють смислоутворюючі мотиви, які не тільки спонукають до діяльності, а й надають їй особистісного змісту, і спонукальні мотиви, які, діючи паралельно з першими, служать додатковими стимулами. Смислоутворюючі мотиви, вони ж є провідними (Н. Ф. Тализіна) визначають спрямованість усієї мотиваційної системи [31]. Якщо учень задоволений тим, як його смислотворчий мотив реалізується в навчальній діяльності, він буде прагнути продовжувати її, навіть якщо це не дає можливості мотиву-стимулу реалізуватись.

Одна з найпоширеніших класифікацій мотивів передбачає їх поділ на зовнішні та внутрішні (К. Замфір, М. В. Овчинников та ін.). Внутрішні мотиви - це ті, які безпосередньо пов'язані з самою діяльністю. Зовнішні мотиви включають інші мотиви, які спонукають індивіда до цієї діяльності. У навчальній і навчально-професійній діяльності одночасно діють як зовнішні, так і внутрішні мотиви. Їх співвідношення визначає психологічні особливості структури навчальної мотивації студентів [5].

У вітчизняній психолого-педагогічній літературі представлено два підходи до розмежування внутрішньої та зовнішньої мотивації. В одному з них як критерій поділу використовується характер зв'язку мотиву навчання з іншими компонентами навчання (його метою, процесом). Якщо мотив реалізує пізнавальну потребу, пов'язану з набутими знаннями і виконуваною діяльністю (збігається з кінцевою метою навчання), то він є внутрішнім. Зовнішній мотив реалізує непізнавальну (соціальну за змістом) потребу, не пов'язаний із засвоєнням знань (не збігається з метою навчання).

Внутрішніми при цьому є лише пізнавальні мотиви оволодіння новими знаннями та способи їх отримання (П. Я. Гальперін, Н. Ф. Талізін, Н. В. Єлфімова, П. І. Якобсон, М. Г. Ярошевський та ін.). В основі іншого підходу, поряд із згаданим раніше критерієм, виділяється ще один: природа особистісного значення (утилітарно-прагматичного та/або ціннісного), яке надається навчанням та його продуктам. Яку роль відіграють набуті знання в духовному розвитку особистості, у розвитку власних переконань, світогляду в цілому? Якщо мотив має для особистості утилітарно-прагматичне значення, тобто задовольняє потреби у зовнішньому благополуччі (матеріальному та/або соціальному), то він є зовнішнім. Якщо мотив має для особистості ціннісне значення, тобто з його допомогою виникає потреба у внутрішньому благополуччі, у гармонізації внутрішнього світу, в оцінці, коригуванні, формуванні системи особистісних переконань, установок, вимог, а самооцінки усвідомлені, то такий мотив внутрішній. На цій основі до внутрішніх мотивів додається мотив самовдосконалення. Прихильниками цього підходу є Л. Б. Ітельсон,

Г. Е. Залеський, В. Я. Ст. Ляудіс, А. К. Маркова, Р. Р. Бібрич, І. І. Варганова, Д. Б. Ельконін та ін. Щодо завдань підвищення ефективності в освітньому процесі доцільно говорити не стільки про навчальну, скільки про навчально-професійну мотивацію, оскільки це готовність студента – майбутнього фахівця до вирішення професійних завдань. – це мета вищої освіти. На основі аналізу наукової літератури можна зробити висновок, що мотивація навчально-професійної діяльності – це співвідношення цілей, яких прагне досягти студент, і внутрішньої активності його особистості. У навчанні мотивація виражається в прийнятті здобувачем вищої освіти навчальних цілей і завдань як особистісно значущих і необхідних. Важливим є те, що мотивація характеризується спрямованістю, стабільністю та динамічністю. При вивченні навчально-професійної мотивації у вітчизняній науці часто центральним стає питання про структуру мотивації. Поняття «структура мотивації» використовується, коли йдеться про домінантність, ієрархію мотивів, виділення їх основних груп і підгруп [9]. Ієрархічна мотиваційна структура визначає спрямованість особистості здобувачам вищої освіти, яка набуває різного характеру – залежно від того, які мотиви в той чи інший момент стають домінуючими за своїм змістом і структурою. Дослідники навчально-професійної мотивації (А.К. Маркова, Л.О. Булатова та ін.) виділяють пізнавальні мотиви, пов'язані зі змістом навчально-професійної діяльності та процесом її здійснення, а також соціальні мотиви, зумовлені різними соціальними відносинами студента з іншими людьми [3]. Серед пізнавальних мотивів, у свою чергу, розрізняють широкі пізнавальні мотиви, що визначаються спрямованістю особистості на засвоєння нових знань, і навчально-пізнавальні мотиви, які характеризуються спрямованістю на оволодіння способами здобуття знань, а також мотиви самоосвіти - спрямованість на самостійне вдосконалення способів отримання знань.

До соціальних мотивів належать: широкі соціальні мотиви бажання бути корисним суспільству; вузькі соціальні (позиційні) мотиви прагнення посісти певне місце в соціальній ієрархії, заслужити авторитет; мотиви соціального співробітництва - прагнення усвідомити, проаналізувати шляхи і форми співробітництва з іншими,

постійно вдосконалювати ці форми. На етапі оволодіння професією ресурсом і передумовою розвитку професіоналізму виступає мотивація, пов'язана з інтересом до цієї професії. Іншими словами, студентів потрібні стійкі професійні мотиви навчальної діяльності та цілком адекватне уявлення про свою майбутню роботу. За наявності цих компонентів мотивації у студентів останні будуть прагнути до постійного розвитку творчості, спрямованої на отримання нових знань і формування професійно важливих якостей [9]. Соціологічні та психологічні дослідження, проведені в різних освітніх закладах країни, показують, що частка студентів, у яких основними мотивами навчально-пізнавальної діяльності є пізнавальний (інтерес до знань) і професійний інтерес (бажання досконало оволодіти майбутньою спеціальністю), невелика: у різних вибірках коливається від 8% до 38% (залежно від профілю освітнього закладу, населеного пункту, спеціальності, статі респондентів тощо). Немає підстав вважати, що частка високо мотивованих студентів суттєво зростає з 1-го по 5-й курс: в одних дослідженнях виявлено певне зменшення, в інших – збільшення, у третіх – зафіксована її незмінність. Ці результати свідчать про те, що пізнавальні та професійні мотиви ще не виступають провідними мотивами самостійної роботи студентів у масовому масштабі [5]. Досить часто фактично активними є інші мотиви, які, на відміну від двох названих, абсолютно не пов'язані зі змістом досліджуваного матеріалу та цілями професіоналізації (розрахунок на престиж, кар'єру, бажання уникнути негативних наслідків за невиконання завдань тощо). Такі мотиви не можуть бути основою повноцінної та відповідальної роботи здобувача вищої освіти.

Велике значення для успішності навчання в освітньому закладі має те, що в мотиваційному профілі студента переважає переважно зовнішня або внутрішня навчально-професійна мотивація. Наприклад, у дослідженні А. Г. Бугрименка [9] доведено, що навчально-професійна діяльність внутрішньо та зовнішньо мотивованих студентів педагогічного університету суттєво відрізняється. Зазвичай внутрішньо мотивовані здобувачі вищої освіти більш занурені, включені в процес навчання. Для них характерна мотивація самовизначеної діяльності: вони більш

активні, свідомі, довірливі у плануванні свого професійного навчання. Приділяють однакову увагу як загальноосвітнім, так і вузькопрофесійним предметам. Студенти з переважанням зовнішньої мотивації меншою мірою довірливі в організації навчального процесу, менш занурені в навчальну діяльність, оскільки керуються не стільки пізнавальними або професійними мотивами, скільки зовнішніми факторами, пов'язаними з процесом і результатом навчання. навчальна діяльність. Навчально-професійна мотивація студентів значною мірою визначається соціально-психологічними чинниками їх професійного становлення, насамперед, особливостями взаємовідносин між суб'єктами навчального процесу (студентами, викладачами, представниками адміністрації).

Вища освіта є одним із найважливіших соціальних інститутів, що виконує функції передачі базової системи цінностей, норм, ролей від одного покоління до іншого, навчання певним знанням і навичкам, розвитку здібностей людини, її самореалізації та творчості.

Вищі навчальні заклади разом з іншими агентами соціалізації (сім'я, дошкільні заклади, школа, ЗМІ тощо) формують ідентичність особистості, визначають наявні можливості особистісного, громадянського та професійного вибору.

Багато складних проблем накопичилося в самому змісті, спрямованості та організації вищої освіти. Організація навчальних закладів відображає гендерну стратифікацію суспільства і культури в цілому, демонструючи на своєму прикладі нерівний статус жінок і чоловіків, гендерну стратифікацію педагогічної професії, гендерну асиметрію педагогічного колективу та студентів.

Гендерна асиметрія у вищій освіті означає фактичну диспропорцію питомої ваги чоловіків і жінок у підготовці фахівців різного профілю та відображає явну чи приховану нерівність у цій сфері за ознакою статі. Серед студентів вищих навчальних закладів жінки становлять 51%, чоловіки – 49%. Вища школа не дає комплексної оцінки підготовки жіночих і чоловічих кадрів та їх попиту в суспільстві. Усе це не робить освіту особистісно орієнтованою.

Це далеко не повний перелік проблем сучасної вищої освіти. У вирішенні цих проблем значна роль належить гуманізації та гуманізації вищої освіти, що відповідає головній меті гендерного виховання.

Гендерна проблематика в освіті виникла внаслідок утвердження гуманістичної парадигми в педагогіці, усвідомлення важливості збереження інтелектуального потенціалу суспільства та розуміння ролі особистісного аспекту в розвитку здібностей. Адже будь-який розвиток лише тоді може бути прогресом, коли він, насамперед, є прогресом культури, сприяє вдосконаленню суспільства та піднесенню людини.

Реалізація категорії «гендер» у педагогічному процесі має принципове значення, оскільки багато уявлень про професійне самовизначення, життєву стратегію, доступ до ресурсів і влади на основі сексуальної орієнтації формуються саме у ЗВО.

Гендерна педагогіка, гендерний підхід в освіті – ці питання одні з найменш розроблених в українських гендерних дослідженнях. Українська педагогіка перебуває на етапі включення гендерного підходу в теорію, методологію та в поле емпіричних досліджень. Новизна гендерного підходу в українській педагогіці має інституційно-пізнавальний ефект. Його розвиток передбачає оволодіння досвідом у цій галузі знань в іншому інституційному та соціальному контексті. Розвиток гендерних підходів в освіті є новим кроком у розвитку педагогічної науки.

Гендерний підхід у будь-якій сфері передбачає, що відмінності в поведінці чоловіків і жінок визначаються не стільки їх фізіологічними, біологічними, анатомічними особливостями, скільки соціокультурними чинниками [6].

Такий конструктивістський підхід передбачає відмову від негативних гендерних стереотипів: оскільки вони не вроджені, а сконструйовані суспільством, значить, їх можна змінити шляхом зміни свідомості суспільства.

Таким чином, практично кожна наукова дисципліна може врахувати гендерний підхід і включити гендерну тематику в своє інтелектуальне поле, тому дає реальну

можливість оцінити наслідки функціонування та розвитку патріархальної культури, змінити існуючу систему соціальної диференціації та нерівність за ознакою статі.

Основна ідея гендерного підходу у вихованні полягає у врахуванні специфіки впливу всіх факторів виховного процесу. Реалізувати гендерний підхід у вихованні студентів означає діяти з розумінням соціального, конструктивістського походження категорій «чоловіче» і «жіноче» в суспільстві, ставити особистість та індивідуальність молодого людини в її формування та розвиток поза традиційними рамками гендеру.

Одним із найперспективніших напрямків гендерної педагогіки є дослідження особливостей професійного та життєвого самовизначення студентської молоді, специфіки професійної діяльності чоловіків і жінок у ЗВО. Відмінності в соціально-статусних відносинах, ціннісних орієнтаціях, методах адаптації чоловіків і жінок до мінливих умов, визначення їх специфічних проблем у процесі самореалізації, виявлення причин незадоволеності роботою, бар'єрів професійного зростання, мотивації до праці. та ін., представляють інтерес. Такі параметри в майбутньому сприятимуть створенню оптимальних умов для професійної підготовки здобувачів вищої освіти, професійно-педагогічної діяльності чоловіків і жінок, вільного вибору шляхів і форм самореалізації на рівні своєї неповторної індивідуальності.

Визначено коло питань, що потребують своєї розробки та дослідження у зв'язку з декларуванням нового педагогічного напрямку, виходячи з проблем гендерної соціалізації особистості, її життєвого та професійного самовизначення [4].

Гендерний підхід у навчанні здобувачів вищої освіти базується на з'ясуванні гендерних стереотипів, з якими стикається молодь, вступаючи в доросле життя, та спільному пошуку шляхів подолання цих стереотипів. Ще одним важливим аспектом гендерної освіти у вищій школі є зміна підходів до викладання різних дисциплін загалом, розробка та впровадження гендерно орієнтованих курсів для здобувачів вищої освіти гуманітарного спрямування.

Інтеграція гендерного підходу у педагогіку вищої освіти ускладнюється тим, що він сприймається як наукова екзотика. Ще менше викладачі та здобувачів вищої

освіти університетів знайомі з гендерною термінологією та суттю гендерних проблем в освіті.

1.2 Психологічні особливості мотивації в освітньому процесі

Навчальна мотивація полягає в оцінці здобувачами вищої освіти різних сторін навчального процесу, його змісту, форм, методів організації з точки зору своїх особистих індивідуальних потреб і цілей, які можуть збігатися або не збігатися з цілями навчання. Навчальна діяльність є багатомотивованою, оскільки процес навчання здійснюється для здобувачів вищої освіти не в особистісному вакуумі, а в складному переплетенні соціально зумовлених процесів. Тому основною проблемою будь-якої професійної освіти є перехід від власне навчальної діяльності здобувачів вищої освіти до освоєної ними професійної діяльності. З погляду загальної теорії діяльності такий перехід відбувається насамперед по лінії трансформації пізнавальних мотивів студента в професійні мотиви фахівця. Тобто провідними є пізнавальні та професійні мотиви, взаємообумовлений розвиток яких становить динаміку взаємоперетворень пізнавальних та професійних мотивів студента. Виходячи з цього положення, можна зробити висновок, що мотивація студентів під час навчання у вищому навчальному закладі зазнає певних змін, тобто мотивація має свою динаміку від курсу до курсу [4,25]. Саме в процесі оволодіння професією особистість все більше занурюється в професійне середовище. Відповідно, якісне виконання діяльності здійснюється відповідно до сформованих ціннісних мотивів педагога, сформованих потребою постійного підвищення кваліфікації. Створені в системі навчання психолого-педагогічні умови розвитку мотивації поділяються на: індивідуалізацію технологій реалізації навчальної діяльності; вироблення власної професійної позиції; висока якість і продуктивність навчального процесу. У комплексі вони спонукають студента до свідомого переходу на вищий рівень професіоналізації процесу навчання, під час якого відбувається подальший розвиток і становлення педагога-професіонала [27]. Ю.Г. Долинська, аналізуючи феномен

самоактуалізації особистості майбутнього практичного психолога в цілому, наголошує, що це формування в процесі професійної підготовки таких сторін особистості, які насамперед необхідні для реалізації професійних завдань: самосприйняття, міжособистісна чутливість, цінності, когнітивні потреби та креативність [1,19]. На нашу думку, розвиток особистості майбутнього фахівця зумовлюється потребою в навчально-професійній самореалізації, яка має мотиваційне вираження, тобто об'єктивується в мотивах навчально-професійної самореалізації. Навчально-професійна самореалізація студента – це перевірка та розгортання потенціалу особистості в процесі оволодіння та виконання навчально-професійної діяльності. Навчально-професійна самореалізація є складовою самореалізації особистості в цілому. Мотиви (академічної та професійної) самореалізації є чинником тієї діяльності, в якій індивід прагне самореалізуватися протягом усього життя та навчання у ЗВО. Професійна діяльність можлива при цілеспрямованій діяльності особистості. Діяльність визначає діяльність, тобто є рушійною силою, джерелом пробудження в людині її «сплячих можливостей».

Розуміння здобувачами вищої освіти університету цінності освіти та професійної компетентності є запорукою ефективної професійної та громадської діяльності як можливості практичного застосування набутих теоретичних знань. Світова та вітчизняна економіка потребує професійно орієнтованих фахівців з мотивацією високої самоефективності та компетентності у професійній діяльності. Вирішення цієї проблеми стикається як з гендерними стереотипами у професійній сфері, так і з недооцінкою цілеспрямованого розвитку навчально-професійної мотивації студентів з урахуванням їх гендерних особливостей. Специфіка університету пов'язана з мінімізацією гуманітарних дисциплін, які є особистісно орієнтованими та мають значний розвиваючий ефект. З іншого боку, суспільство потребує фахівців різних спеціальностей, що робить навчання в університеті не тільки корисним, але й привабливим з точки зору благополучного майбутнього, можливості піднятися на соціальному ліфті.

Соціально значущі мотиви підтримують пізнавальні, що спонукає до розвитку професійних мотивів. Перші задаються ззовні, другі визначаються індивідуальними потребами, які базуються на попередньому досвіді та цілях особистості. Важливо, щоб вони збігалися і відтворювалися в структурі внутрішньої мотивації. Тому особливо актуальним для умов ЗВО є психолого-педагогічне управління процесом розвитку навчально-професійної мотивації студентів з метою досягнення балансу зовнішніх і внутрішніх мотивів. Сформована стійка внутрішня навчально-професійна мотивація досягнення є спонукальною і визначальною як у процесі професійної підготовки, так і в процесі професійної реалізації. Навчальна діяльність здобувачів вищої освіти – це діяльність з розв'язування пізнавальних завдань і задач. Професійну діяльність (представлену в модельній формі) можна співвіднести з діяльністю з вирішення практичних завдань і задач. Мотиви, що спонукають до обох цих видів діяльності, також відрізнятимуться залежно від предметів. Предметом мотивів навчання є знання, які в контексті професійної діяльності динамічно моделюють її в процесі навчання. Цей предмет трансформується в якісно інший предмет професійних мотивів - виробництво і перетворення продукту праці в модельну форму. У результаті розвиваються навчально-професійна діяльність і мотивація суб'єкта, стає очевидною трансформація сенсу цієї діяльності: сенс навчальної діяльності трансформується в сенс професійної діяльності. Формування професійних мотивів у ситуації застосування знань надає особистісного змісту професійному змісту навчання здобувачів вищої освіти. Логіка пошуку сенсу «Я – суб'єкт професійної діяльності» полягає в наступному:

- негативний досвід втрати (часткової або повної) сенсу «Я»;
- актуалізація смислоутворюючих мотивів;
- визначення можливих значень (раціоналізація на основі суб'єктивного відображення);
- поляризація протилежностей (на основі визначального відображення);
- переживання міри (на основі порівняльного роздуму);

– самопізнання та саморозуміння (на основі синтезуючої та детермінаційної рефлексії);

– розуміння майбутнього потенційного «Я» (на основі трансцендентального відображення);

- прийняття сенсу передбачуваного «Я» (на основі позитивного самоствалення);

- реалізація сенсу (моделювання, психодрама, навчальні рольові ігри, розвиток можливостей і варіантів);

- оцінка суперечності мети і результату.

Сенс майбутньої професії студентки вбачають у суспільній цінності професійної діяльності, широкому полі її застосування, можливості працювати на великих місцях, у комфортних умовах праці, у колективі з позитивним психологічним кліматом, можливості професійного зростання та планування матеріального добробуту. Студентська молодь прагне реалізувати свої здібності та можливості, враховує сімейні традиції та досвід, цінує високий рівень оплати праці та перспективи кар'єрного зростання. Студентська молодь пов'язує ситуацію зростання соціального статусу з професією та перевагами кар'єрного росту над професійною самореалізацією. Професійний і соціальний статус студентки розглядають як результат професійного зростання та працездатності, а також своєї активності та підприємливості.

Дівчата готові займати нижчу сходинку в соціальній та професійній ієрархії, почуватися менш компетентними під впливом статеворольових стереотипів. У цьому сенсі юнаки більш впевнені, активні та здатні ризикувати заради високих статусних вимог суспільства. Такі гендерні чинники відображаються на специфіці їх професійної мотивації.

У студенток домінує мотив досягнення результату шляхом уникнення невдач; потреба досягти результату діяльності (отримати високу оцінку за диплом тощо) вища, ніж у молодших школярів. Мотивація студенток більше зовнішньо організовується відповідно до вимог викладача, якщо він ставить чіткі, об'єктивні, доступні вимоги та критерії позитивного результату і систематично їх дотримується,

дає схвальну моральну оцінку. Студентки прагнуть професійної діяльності з гарантованим позитивним результатом, без ризику та нападок. Мотивація здобувачів вищої освіти більш внутрішньо організована, впливає з розуміння особистої значущості того, що необхідно зробити. Перемога - мотивація успіху і конкуренції в професійній діяльності. Тому успішність на фахових дисциплінах часто вища, ніж на гуманітарних, а у студенток технічного ЗВО – навпаки. Психологи пов'язують це з гендерними особливостями розвитку мислення та інтелекту. У молодших школярів більше розвивається образне, абстрактне, критичне мислення та невербальна творчість. У студенток вищі вербальне мислення, загальнорозуміння, узагальнення мислення, логіка, наочно-практичне мислення. Чоловіки краще вирішують нові інтелектуальні та сенсорні завдання. При цьому в ході навчання і стереотипізації у жінок розвивається інтелектуальна сенсорна діяльність, тоді вони досягають кращих результатів.

Студентки мають вищу мотивацію досягати результатів, а студенти мають вищу мотивацію вдосконалюватися та конкурувати. Вони мотивовані різними потребами. Для студенток провідним фактором є потреба в емоційному прийнятті, значущих стосунках, а для студентів — потреба в досягненні успіху. Водночас оптимальне співвідношення зовнішніх і внутрішніх мотивів підвищує активність студентської молоді, у зв'язку зі змістом професійної підготовки, прагнення до досягнення позитивних результатів. Гендерна специфіка розвитку внутрішньої мотивації студенток полягає в тому, що збалансованість мотиваційного комплексу співвідноситься з безумовним емоційним прийняттям їх особистості викладачами. Вчителям бажано уникати «дидактичного централізму», коли особистість здобувачам вищої освіти ігнорується за її оцінками та успішністю. Критичні зауваження слід висловлювати щодо вчинків, результатів її навчання, не торкаючись особистості здобувача вищої освіти. Позитивне безумовне ставлення педагога до особистості здобувача вищої освіти, незалежно від її успішності, є сильним фактором активізації навчальної діяльності. Студентська молодь цінує ділові стосунки та успіхи в практичній діяльності. Чоловікам подобається, коли їх хвалять за роботу, якщо вони

самі впевнені, що зробили її добре. Вимогливість, принциповість та об'єктивність викладачів більшою мірою впливають на розвиток мотивації до навчання у студентів чоловічої статі, ніж поблажливість, загравання та непослідовність у вимогах та оцінках. Отже, проблема формування цілісної структури професійної мотивації студентів має гендерний аспект. Під час професійної підготовки у ЗВО майбутній фахівець має сформувати адаптаційно-розвивальні якості та конкурентоспроможність на ринку праці з урахуванням його гендерних особливостей.

На їх формування діють як зовнішні чинники, так і внутрішні детермінанти: організація навчального процесу, яка створює оптимальні психолого-педагогічні умови для саморозвитку та самореалізації здобувачів вищої освіти, формує систему колективних та індивідуальних форм навчання; профілізація та фундаменталізація освіти; моделювання робочих ситуацій, що спонукають до професійної діяльності тощо; а також, - усвідомлення студентами особистої значущості та цінності професійної освіти; розвиток суб'єктності, позитивного ставлення до себе та свого якісного майбутнього, професійної рефлексії, а також знання та розуміння власних гендерних особливостей мотивації та адекватної моделі успішної професійної діяльності. У цьому процесі викладач допомагає студенту інтегрувати індивідуальні якості та суб'єктивний досвід із набутими теоретичними та практичними професійними знаннями та досвідом. Психологічна компетентність педагога сприятиме активізації мотиваційних процесів; визначення особистісної значущості професійної підготовки для студента з урахуванням вікових та індивідуально-психологічних особливостей його розвитку (з урахуванням статі); розвиток позитивної «Я-концепції» здобувача вищої освіти; формування його позитивного ставлення до майбутньої професії. Для студентів університету останній фактор є не лише особистісним показником, а й суспільно значущим, що відповідає розвитку українського суспільства на даному етапі. Чітко виражений інтерес до професії та бажання займатися нею в майбутньому; бажання бути корисними людям, суспільству та Україні посилює їхню внутрішню освітню та професійну мотивацію. Тут важлива

роль педагога в досягненні єдності процесуальної та дієвої мотивації реалізації гендерного потенціалу підростаючої особистості здобувача вищої освіти. Тоді актуалізуються почуття самовизначення та компетентності, інтересу, а також свободи від зовнішнього тиску, і індивід буде сприймати себе як суб'єкта своїх дій, незалежно від статі. Саме такий вид психолого-педагогічного супроводу в процесі професійної підготовки змінює цілі, потреби, поведінку, мотивацію студента, сприяє розвитку предметної активності. Це, у свою чергу, стимулює вільну пізнавальну та інтелектуальну діяльність; ініціює самостійність у прийнятті рішень; самовдосконалення особистісного та професійного потенціалу; побудова життєвого плану; розвиток потреби в самореалізації, інтересу до якісного та привабливого майбутнього; зростання студента як фахівця зі стійкою внутрішньою мотивацією.

1.3 Гендерні особливості мотивації здобувачів вищої освіти

В умовах онлайн навчання, яке ще тільки розвивається в нашій країні, важливу роль відіграє проблема мотивації здобувачів вищої освіти до ефективної навчальної та професійної діяльності.

І.В. Головнюова вважає, що багато українців під час переходу до онлайн навчання зіткнулися з низкою внутрішніх особистісних і соціально-психологічних проблем.

По-перше, гостро постало питання конкурентоспроможності кожного на ринку праці. Бути конкурентоспроможним означає не лише володіти певним набором відповідних знань, умінь і навичок, а й низкою особистих якостей, які лежать в основі здатності реалізувати себе в конкурентному середовищі. А гендерні стереотипи в професійній сфері міцно увійшли в свідомість багатьох роботодавців, а оцінка конкурентоспроможності жінок часто базується не на реальній основі, а на припущеннях, багато з яких уже зжили себе. Наприклад: «чоловіки націлені на досягнення успіху, а жінки — на уникнення невдач»; «для чоловіків головне робота,

а на жінок важко розраховувати, вони можуть у будь-який момент залишити роботу через сім'ю» тощо.

По-друге, світова економіка, і наша зокрема, гостро потребує лідерів, кар'єрних співробітників з високим потенціалом зростання, самовдосконалення та розвитку. Проведення досліджень різних аспектів мотивації є актуальним з теоретичної точки зору, і водночас їх результати активно впроваджуються в практику. Говорячи про дослідження гендерних особливостей мотивації, слід відзначити їх особливу актуальність з теоретичної точки зору, оскільки гендерний аспект особистісної мотивації недостатньо вивчений у вітчизняній психології.

Дослідженням проблем мотивації займалися багато вітчизняних і зарубіжних вчених, які працюють у різних галузях психології, управління та соціології.

В останнє десятиліття сформувався окремий підхід до вивчення мотивації – гендерний. Цей аспект дослідження мотивації повно і детально розглянув Є.П. Ільїн у своїй праці «Диференційна психофізіологія чоловіка і жінки» [5, с. 106]. Розглядаючи проблеми мотивації персоналу, він розділив її на два види: зовнішньо організовану і внутрішньо організовану. Під зовнішньо організованою мотивацією він розумів процес формування людиною мотиву, що відбувається під значним впливом ззовні (коли інші люди віддають накази, вказівки, поради). Внутрішньо організована мотивація - це процес формування мотиву, при якому людина виходить із наявної потреби, без стороннього втручання у виборі мети та шляхів її досягнення. Проте, як зазначає Є.П. Ільїна, на формування мотивації людини великий вплив мають гендерні стереотипи, що склалися в нашому суспільстві. Подібні стереотипи вплинули на процес формування мотивації чоловіків і жінок на досягнення успіху.

Гендерно-рольові стереотипи, як показують численні дослідження, присутні в багатьох сферах діяльності. І. Броверман і його колеги вивчали описи чоловіків і жінок, надані клінічними лікарями, психіатрами та соціальними працівниками. Виявилось, що вони поділяють думку про те, що компетентність більше притаманна чоловікові, ніж жінці. Жінки характеризувалися як більш слухняні, менш об'єктивні та схильні до зовнішнього впливу, менш агресивні та змагальні, легко дратуються з

незначних причин. Дж. Маккі та А. Шеріффс прийшли до висновку, що типовий образ чоловіка - це сукупність рис, пов'язаних із соціально необмеженим стилем поведінки, компетентністю та раціональними здібностями, активністю та працездатністю. Типово жіночий образ, навпаки, включає соціальні та комунікативні навички, теплоту та емоційну підтримку. Загалом чоловікам приписують більше позитивних якостей, ніж жінкам. При цьому автори вважають, що надмірне акцентування як типово чоловічих, так і типово жіночих рис вже набуває негативного оцінного забарвлення: типово негативними якостями чоловіків є грубість, авторитарність, надмірний раціоналізм тощо, а жінок – формалізм, пасивність, надмірна емоційність тощо.

Сформувалася думка, що чоловіки більш схильні до першості, переваги, тому мотивація досягнення успіху у чоловіків значно вища, ніж у жінок. У праці «Жіноча психологія» К. Хорні вказує, що для юнаків домінуючим типом мотивації є «орієнтація на успіх», а для дівчат домінує мотивація «уникнення невдачі».

Однак пізніші дослідження показують інші результати. Так, наприклад, у дослідженні М.Л. Кубишкіна не виявлено відмінностей між хлопцями та дівчатами в розподілі мотиваційних тенденцій, таких як уникнення невдач, прагнення до визнання та суперництво. Виявлено також вікові особливості мотиву соціального успіху: у дівчат надія на соціальний успіх має пріоритет над мотивом уникнення невдачі, тоді як у дорослих жінок перевага мотиву уникнення невдачі над надією на соціальний успіх було виявлено. Крім того, жінки менш схильні до конкуренції та більше схильні уникати невдач, ніж чоловіки. М.Л. Кубишкіна виходила з того, що дівчата не менше, ніж хлопці, націлені на соціальну активність, а також ставлять перед собою завдання соціальної самореалізації. Дівчата, як і хлопці, прагнуть до визнання та ділового успіху. Різниця в мотивації дівчат і жінок старшого віку, з одного боку, пояснюється відмінностями в соціальному досвіді, а з іншого боку, трансформацією соціальних впливів, які формують образ успішної жінки на відміну від традиційного образу «радянської жінки», де більш вагомою інтегральною характеристикою була відповідність стандарту. робітник», «селянка», член трудового колективу, один з багатьох - сумлінний і скромний.

Є.П. Ільїн виділяє три точки зору на прояв мотиву досягнення у чоловіків і жінок:

1. Жінки мають іншу мотивацію на досягнення, ніж чоловіки (жінки більше мотивовані на досягнення результатів, чоловіки – на вдосконалення та змагання).

2. Чоловіків і жінок мотивують різні потреби: для жінок потреба в емоційному прийнятті важливіша, ніж потреба в досягненнях.

3. Чоловіки і жінки однаково мають мотив досягнення, але реалізують його в різних видах діяльності.

Н.П. Лукашевич зазначає, що успіх залежить від психології конкретної людини, від її системи цінностей, від ступеня її радощів і страхів. Водночас система цінностей кожної людини з часом може зазнавати змін.

Стереотипи, пов'язані з розподілом гендерних ролей між чоловіком і жінкою (і властиве цим розподілом розуміння того, хто більше повинен прагнути до успіху – чоловіки чи жінки), починають формуватися з раннього дитинства і активно проявляються в студентські роки, коли молодь проходить процес професійного розвитку.

Можна відзначити, що потреба в досягненні успіху серед студентів є очікуваною, оскільки багато студентів, в силу свого віку, не знаючи всіх реалій «дорослого життя», готові до найвищих цілей, підкорюючи будь-які горизонти. Але паралельно з цим існують певні страхи, викликані соціальним середовищем, у якому перебуває сучасний український студент; негативний досвід батьків, знайомих; нестабільна економічна ситуація в країні (що дає багатьом всі передумови побоюватися негативних результатів діяльності) тощо.

Таким чином, можна припустити, що наявні в суспільній свідомості гендерні стереотипи в сучасному суспільстві втрачають свою чітку визначеність. Нові економічні умови диктують свої вимоги: зараз потрібна активна життєва позиція, впевненість у собі, вміння ставити високі цілі та успішно їх досягати. Багато організацій хочуть бачити співробітників, які не бояться труднощів і невдач, готові досягати більших результатів, тим самим приносячи великі прибутки компанії.

Проаналізувавши сайти з працевлаштування, можна помітити, що більшість компаній при підборі персоналу не висувають вимог до статі кандидата. Проте існує прихована дискримінація за ознакою статі, яка ґрунтується на гендерних стереотипах. Організації, які шукають амбітних, креативних співробітників, здатних самостійно розвивати нові напрямки, орієнтуються переважно на чоловіків. Результати власних досліджень показують, що серед дівчат є досить великий відсоток тих, хто демонструє високий рівень мотивації до успіху.

Висновки до першого розділу

Вивчення навчально-професійної мотивації студентів є завданням, яке має велике значення для підвищення ефективності в освітньому процесі. У більшості робіт дослідники акцентували увагу на впливі педагога та змісту навчальних матеріалів на формування мотивації тих, хто навчається до навчальної діяльності. Менше уваги приділяється вивченню навчальної та професійної мотивації студентів.

Основна ідея гендерного підходу у вихованні полягає у врахуванні специфіки впливу всіх факторів виховного процесу. Реалізувати гендерний підхід у вихованні студентів означає діяти з розумінням соціального, конструктивістського походження категорій «чоловіче» і «жіноче» в суспільстві, ставити особистість та індивідуальність молодшої людини в її формування та розвиток поза традиційними рамками гендеру.

Навчальна мотивація полягає в оцінці здобувачами вищої освіти різних сторін навчального процесу, його змісту, форм, методів організації з точки зору своїх особистих індивідуальних потреб і цілей, які можуть збігатися або не збігатися з цілями навчання. Навчальна діяльність є багатомотивованою, оскільки процес навчання здійснюється для студентів не в особистісному вакуумі, а в складному переплетенні соціально зумовлених процесів.

Дівчата, як і хлопці, прагнуть до визнання та ділового успіху. Різниця в мотивації дівчат і жінок старшого віку, з одного боку, пояснюється відмінностями в

соціальному досвіді, а з іншого боку, трансформацією соціальних впливів, які формують образ успішної жінки на відміну від традиційного образу «радянської жінки», де більш вагомою інтегральною характеристикою була відповідність стандарту. робітник», «селянка», член трудового колективу, один з багатьох - сумлінний і скромний.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ МОТИВАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ОНЛАЙН НАВЧАННЯ

2.1. Зміст та організація дослідження гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності студентів в умовах онлайн навчання

Вибірку дослідження склали здобувачі вищої освіти Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету, 40 осіб, віком 19-22 роки.

Гіпотеза даної кваліфікаційної роботи: Рівень навчальної мотивації жінок вище, ніж рівень навчальної мотивації чоловіків.

Мета дослідження – з'ясувати, чи існують гендерні відмінності та чи впливають вони на рівень навчальної мотивації в умовах онлайн навчання здобувачів вищої освіти.

Досягнення поставленої мети здійснюється шляхом вирішення наступних завдань:

1. Опрацювати літературу з даної теми.

2. Провести емпіричне дослідження впливу гендерних відмінностей на навчальну мотивацію до навчальної діяльності в умовах онлайн навчання здобувачів вищої освіти.

3. Провести аналіз та інтерпретацію результатів дослідження.

Емпіричне дослідження впливу гендерних відмінностей на навчальну мотивацію студентів має такі етапи:

1. Визначення теми та постановка основної проблеми;

2. Розгляд ступеня розробленості проблеми за даними літератури;

3. Уточнення гіпотези, визначення залежних, незалежних і зовнішніх змінних;

4. Вибір методів, які б реєстрували залежну змінну;

5. Підбір предметів. На цьому етапі визначається склад досліджуваної вибірки, яка має моделювати генеральну сукупність;

6. Проведення максимально емпіричного дослідження, організація процесу взаємодії з випробуваними, їх мотивація та інструктування;

7. Проведення статистичної обробки результатів досліджень;

8. Інтерпретація результатів і висновків дослідження.

Для проведення даного дослідження були використані такі методики.

1) Для визначення гендерного рівня студентів дослідникам було надано опитувальник для встановлення індивідуальних гендерних характеристик – методика «Сандри Бем (опитувальник BSRI)», яка дозволила виявити ступінь вираженості маскулінних, фемінних та андрогінних характеристик студентів. В опитувальнику С.Бем пропонується 60 якостей, на які потрібно відповісти «так» або «ні», респонденту пропонується вибрати ті якості, які, на його думку, йому притаманні.

Результати інтерпретуються шляхом підрахунку балів за певні запитання за критерієм «маскулінність, фемінність». За кожну відповідь, що відповідає ключу, нараховується один бал.

Потім визначаються показники фемінності (Ж) і маскулінності (М) за наступними формулами. $F = (\text{сума балів за жіночність}): 20$, $M = (\text{сума балів за маскулінність}): 20$.

Основний індекс IS визначається як: $IS = (F-M) * 2,322$,

Якщо значення індексу IS знаходиться в діапазоні від - 1 до +1, то робиться висновок про андрогінність.

Якщо індекс IS менше -1, то робиться висновок про маскулінність. А якщо індекс IS більше +1 - про жіночність.

У той же час, якщо IS менше -2,025, говорять про яскраво виражену маскулінність. А якщо IS більше +2,025 - говорять про яскраво виражену жіночність.

2) Шкала академічної мотивації - розроблена Т.О. Гордєєвої, О.А. Сичова та Є.Н. Осінім у 2014 році на основі шкали академічної мотивації Валлеранд. Це опитувальник, призначений для вимірювання інтенсивності та типу мотивації

навчальної діяльності. Використання методики дає змогу оцінити всі три теоретично постульовані типи внутрішньої мотивації: вираженість мотивів пізнання, досягнення та саморозвитку (вдосконалення).

Крім того, опитувальник дозволяє оцінити три типи зовнішньої мотивації: зовнішню (бажання виконувати діяльність, щоб уникнути проблем), інтроектовану (обумовлену фрустрацією потреби в автономії та проявляється у почутті обов'язку та сорому) і мотивація самоповаги.

Методика складається з 28 тверджень, які утворюють сім шкал:

1. Шкала когнітивної мотивації спрямована на діагностику бажання пізнати нове, зрозуміти предмет, що вивчається, пов'язане з переживанням інтересу та задоволення від процесу навчання.

2. Шкала мотивації досягнення вимірює прагнення досягти якомога вищих результатів у навчанні, відчувати задоволення в процесі вирішення складних завдань.

3. Шкала саморозвитку вимірює вираженість бажання розвивати свої здібності, свій потенціал у рамках навчальної діяльності, досягати почуття майстерності та компетентності.

4. Шкала мотивації самооцінки вимірює бажання вчитися заради відчуття власної значущості та підвищення самооцінки за рахунок академічних досягнень, вона відповідає потребі в повазі та самоповазі, виділеній А. Маслоу, а також аналогічні види потреб, описані іншими авторами (С. Хартер).

5. Шкала інтроектованої мотивації вимірює потяг до навчання, зумовлений почуттям сорому та почуттям обов'язку перед собою та іншими значущими людьми.

6. Шкала зовнішньої мотивації оцінює ситуацію як вимушену навчальну діяльність, зумовлену необхідністю здобувача вищої освіти слідувати вимогам, які диктує суспільство: він навчається, щоб уникнути можливих проблем, при цьому потреба в автономії максимально фруструється.

7. Шкала амотивації вимірює відсутність інтересу та відчуття значущості навчальної діяльності.

3) Методика «Мотивація навчання в університеті імені Т. І. Ільїної».

Мета методики: діагностика мотиваційної сфери студентів. У даному дослідженні вона використовується для виявлення провідних мотивів навчально-професійної діяльності студентів-психологів. При створенні даної методики використовувалися й інші відомі методики. Він має три шкали:

1. «Набуття знань» (бажання отримати знання, допитливість);

2. «Оволодіння професією» (прагнення оволодіти професійними знаннями та сформуванню професійно важливих якостей); отримання диплома» (прагнення отримати диплом під час формального засвоєння знань, прагнення знайти обхідні шляхи під час складання іспитів і заліків). В анкету для маскування автор методики включив ряд фонових тверджень, які далі не обробляються.

4) Методика особистісної діагностики мотивації уникнення невдач Т. Елерса.

Мета: виявлення мотивації уникнення невдач.

Обстежуваному представлено 30 слів із трьох слів, якостей особистості.

З трьох необхідно вибрати ту якість, яка більше притаманна самому випробуваному. Існує також чотири рівні мотивації, щоб уникнути невдачі:

- низька мотивація захисту;

- середній рівень мотивації;

- високий рівень мотивації;

- занадто високий рівень мотивації уникнення невдач, захисту.

2.2. Результати емпіричного дослідження гендерних особливостей мотивації навчальної діяльності в умовах онлайн навчання

Про результати емпіричного дослідження свідчить той факт, що за допомогою «Дослідження маскулітності – фемінності» С. Бем, спрямованого на визначення психологічної статі та визначення ступеня андрогінності, мускулітності та фемінності особистості, було визначено виявили, що з усієї кількості респондентів, графічно це показано на рис. 2.2.1.

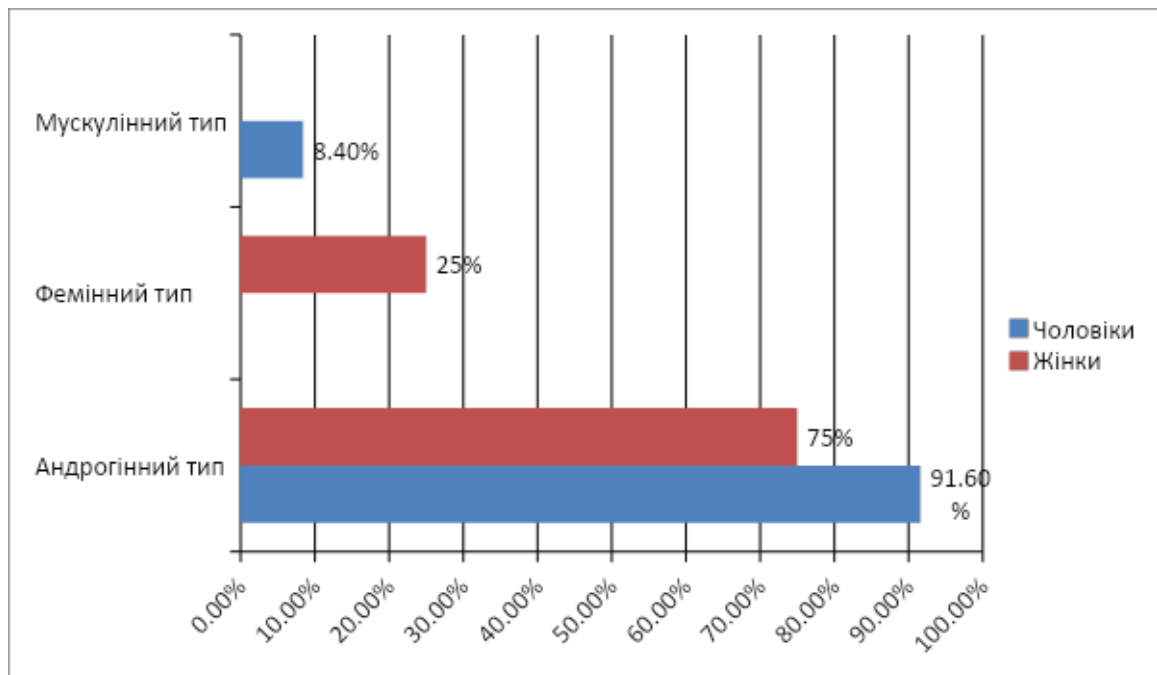

Рис. 2.2.1. Порівняльний аналіз результатів діагностики «Дослідження маскулінності – фемінності» Сандри Бем у чоловіків та жінок

- серед 28 досліджуваних чоловіків переважає андрогінний тип 91,6%, фемінних 0%, мускулистий 8,4%.

- серед 12 досліджуваних жінок андрогінний тип переважав у 75%, потім фемінний 25% і мускулистий 0%.

Кількісні показники дають змогу констатувати факт домінування андрогінного типу у досліджуваних. Це свідчить про те, що вони демонструють високу самооцінку, впевненість у собі, самосприйняття, самооцінку (загалом) і власну зовнішність (фізичне я). Частина піддослідних, особливо жінки, мають фемінний тип, який включає такі риси, як поступливість, м'якість, чуйність, ніжність, співчуття, емпатія та ін. Соціальні стереотипи фемінності менше пов'язані з аспектами особистості та успішною діловою кар'єрою, але при цьому приділяти значну увагу емоційним аспектам. Найменша частина піддослідних має м'язовий тип (чоловіки). Для цього типу характерні такі риси, як незалежність, наполегливість, владність, агресивність, схильність до ризику, самостійність, самовпевненість тощо.

За методиками шкала академічної мотивації - розроблена Т.О. Гордєєвої, О.А. Сичова та Є.Н. Осінім, отримали такі результати (рис. 2.2.2.).

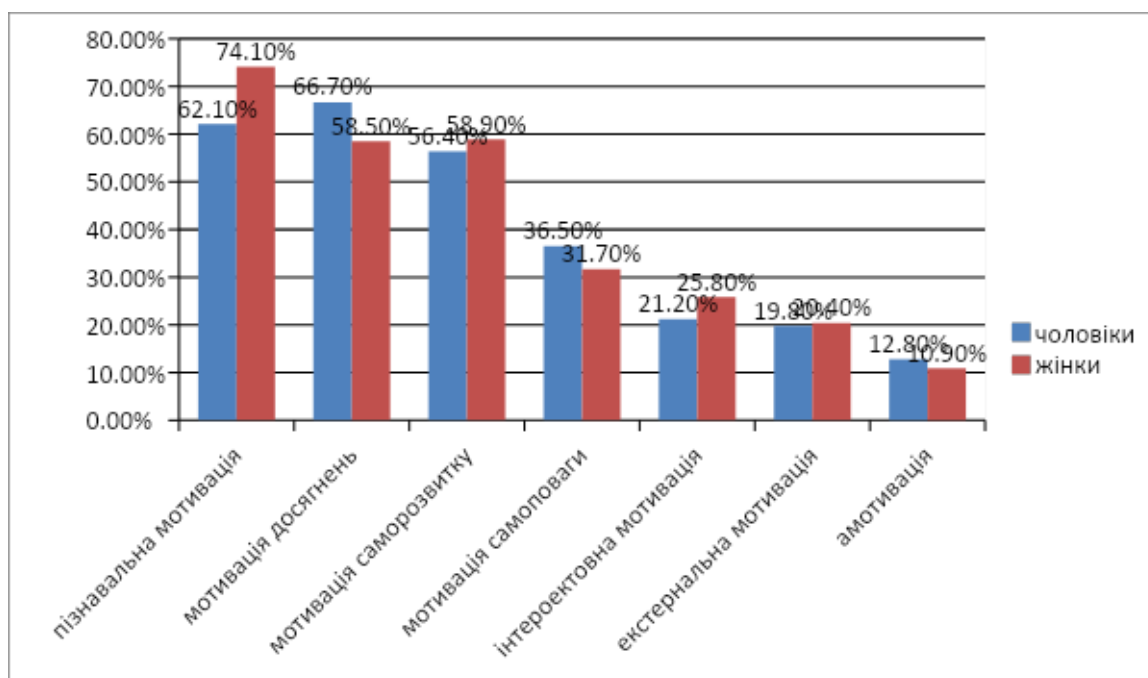

Рис. 2.2.2. Порівняльний аналіз показників академічної мотивації студентів за методикою «Шкала академічної мотивації» Т.О. Гордєєвої, О.А. Сичова, Є.Н. Осіні

Виходячи з результатів, поданих на рисунку в профілі мотивів передовими видами мотивації у респондентів є пізнавальна мотивація, мотивація саморозвитку, мотивація досягнень, менш вираженими є мотивація самоповаги. Значно слабше виражена інтроєктована та екстернальна мотивація. Найменші показники отримано за шкалою амотивації. Це свідчить про те, що для студентів найбільш притаманними є внутрішні мотиви, що пов'язані з прагненням студента дізнатись щось нове, зрозуміти предмет, який пов'язаний із переживанням інтересу та задоволення в процесі пізнання й прагнення до розвитку власних здібностей у межах навчальної діяльності та досягнення компетентності й майстерності. Актуальними для досліджуваних студентів також є мотиви, що пов'язані з відчуттям задоволення в процесі виконання складних завдань та бажанням підвищення самооцінки та відчуття власної значущості завдяки досягненням у навчальній діяльності. Меншу роль відіграють інтернальні мотиви, що пов'язані у студентів зі сприйняттям навчання, як

обов'язку, та екстернальні мотиви, пов'язані з відчуттям зовнішнього тиску з боку значущих осіб та викладачів. Мотив відсутності усвідомленості та інтересу навчання є найменш вираженим у респондентів.

Результати за методикою «Мотивація навчання в ЗВО» Т. І. Ільїної, зображені на рис. 2.2.3.

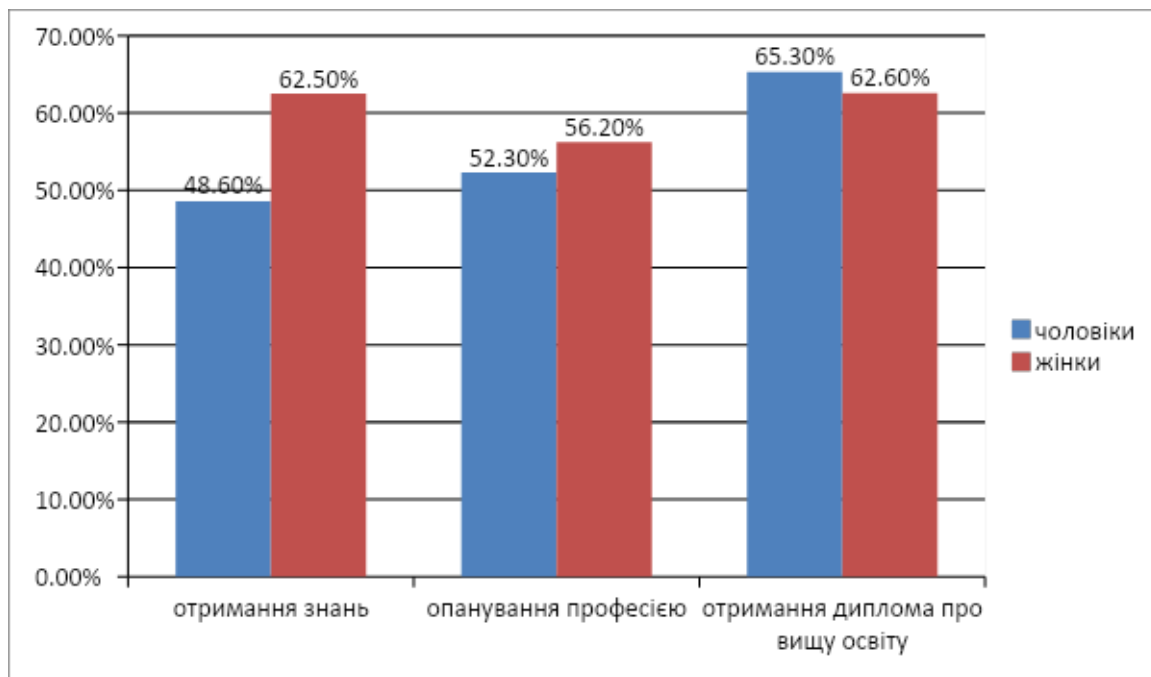

Рис. 2.2.3. Порівняльний аналіз за методикою «Мотивація навчання у ЗВО» Т. І. Ільїної

Спираючись на результати, які представлені на рисунку, ми можемо говорити про те, що як у жінок яскравіше виражені мотиви до отримання знань – 62,%, у чоловіків – 48,6%. Також, можна відзначити, що серед жінок більше зустрічаються з мотивацією опанування професією – 56,2% у чоловіків – 52,3%. Також бачимо, що мотивація отримати диплом у чоловіків 65,3%, у жінок – 62,6.

З результатів можемо говорити про невеликі розбіжності показників чоловіків і жінок.

Результати діагностики та аналізу результатів мотивації особистості до уникнення невдачі Т. Елерса представлені на рис. 2.2.4.

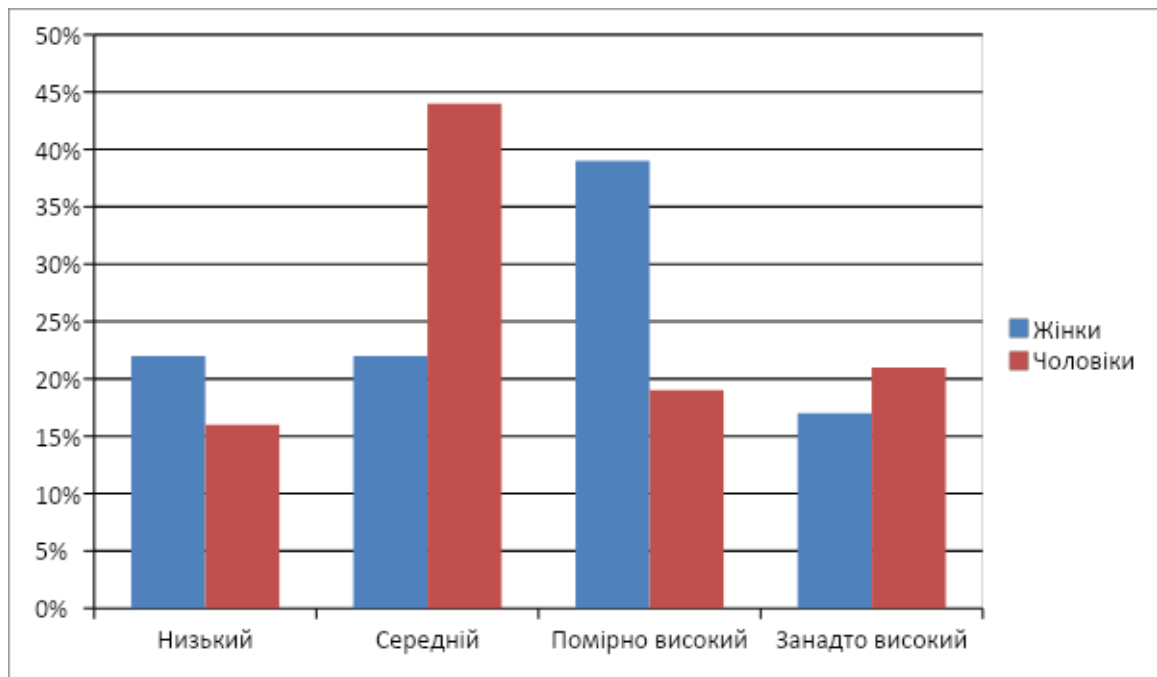

Рис. 2.2.4. Порівняльний аналіз результатів діагностики мотивації до уникнення невдач у чоловіків та жінок

Як видно, низький і занадто високий рівні мотивації до уникнення невдачі мають незначні відмінності. Показники середнього рівня мотивації до уникнення невдач у жінок значно нижчі, ніж у чоловіків. А показники помірно високого рівня мотивації до уникнення невдачі набагато вищі, ніж у чоловіків.

Констатуючі факти свідчать, що в жінки більшою мірою переважає мотив уникнення невдач. Вони шукають інформацію про можливість невдачі при досягненні результату, беруться за вирішення як дуже легких завдань (де їм гарантований 100% успіх), так і дуже важких (де невдача не сприймається як особистий неуспіх), готові взяти на себе відповідальність, виявляють велику наполегливість. прагнення мети.

Аналіз результатів емпіричних досліджень дозволяє констатувати, що на сучасному етапі нашого життя більшість чоловіків і жінок мають андрогінний гендерний тип.

На сьогоднішній день ми маємо таку гіпотезу: рівень навчальної мотивації жінок вище, ніж рівень навчальної мотивації чоловіків.

У результаті розмежування мотивації уникнення невдачі та спрямованості на отримання знань гіпотеза не підтвердилася. У структурі мотивів навчальної діяльності здобувачів вищої освіти домінують мотиви професійної та творчої самореалізації. Мотивація уникнення є найменш вираженою в структурі мотивів навчальної діяльності досліджуваних обох груп.

Для проведення математичного аналізу з виявлення відмінностей у гендерних особливостях мотивації до навчальної діяльності в умовах онлайн навчання, нами були використані наступні математичні методи. За допомогою критерію Колмогорова-Смірнова виявили тип розподілу ознаки (додаток Д), а також, використовуючи критерій t-Стюдента, встановили чи наявна статистично значуща відмінність показників мотивації до навчальної діяльності між жінками та чоловіками.

Після математично-статистичної обробки даних було встановлено, на основі підтвердженої гіпотези H_0 , про те, що статистично значуща відмінність показника мотивації до навчання між чоловіками та жінками не існує.

Отже, за результатами дослідження, ми можемо стверджувати, що на мотивацію до навчальної діяльності серед жінок і чоловіків в умовах онлайн навчання не впливають академічна мотивація, мотивація до уникнення невдач.

2.3. Практичні рекомендації щодо підвищення навчальної мотивації в умовах онлайн навчання з врахуванням гендерного фактору

Після проведеного нами експериментального дослідження можна сказати, що мотиваційна сфера у чоловіків має середній рівень мотивації успіху. Деякі з них бояться невдачі, тому не намагаються ризикувати, тому залишаються без успіху. Що

стосується жінок, то їх показники високі, тому дамо рекомендації тільки чоловікам. З урахуванням результатів проведеного дослідження розроблено корекційну програму підвищення мотивації молоді.

Для його реалізації була сформована експериментальна група з 15 осіб, відібрана за результатами дослідження.

Мета: створення психолого-педагогічних умов для розвитку у здобувачів вищої освіти мотивації до навчальної діяльності.

Відповідно до мети виділено такі завдання програми:

- сприяти усвідомленню здобувачами вищої освіти власних особистісних якостей і розвитку професійно важливих якостей;
- посилити внутрішню навчальну та пізнавальну мотивацію;
- розвивати цілеспрямованість, що веде до розуміння і прийняття сенсу навчальної діяльності;
- усвідомлення важливості освіти для власної особистості та майбутньої професійної діяльності.

Перелік методів і форм роботи, які будуть використовуватися під час заняття:

Очікувані результати: підвищення навчальної мотивації, за рахунок зростання внутрішніх спонукань до навчання: пізнавальних мотивацій, підвищення цінності та значущості навчання, прагнення до самовдосконалення, посилення мотивації досягнення та отримання задоволення від захоплюючого процесу навчання.

Організація занять: програма розрахована на 3 уроки по 1 годині 50 хв. -1 година 30 хв.

Заняття 2 рази на тиждень. Кількість студентів у групі: 15 осіб.

Форма заняття: групова.

Вправи тренінгу для розвитку мотивації

1. Загальні рекомендації. Вправи мотиваційного тренінгу спрямовані на розвиток мотивації досягнень та інтересу до діяльності. Виконання даних вправ особливо актуально, коли випробуваний втратив інтерес до діяльності (або коли він значно знизився). Що дає нам ретельне виконання вправ? Звичайно, це підвищує

інтерес і бажання виконувати діяльність; організовує здобувача вищої освіти та його роботу; розвиває здатність до самомотивації (людина набуває вміння надихати та спонукати себе до дії).

2. Як працювати над вправами:

- Уважно виконуйте всі елементи інструкції до кожної вправи.
- Проаналізуйте ефективність вправи. Подумайте, що можна змінити, покращити. Визначте, які вправи були ефективними.
- Прагніть допомагати іншим. Пропонуйте цю вправу своїм дітям, студентам, родичам, знайомим, друзям.
- Подумайте, наскільки доцільно (корисно) вам виконувати цю вправу. Можливо, вам не потрібно виконувати цю вправу, наприклад, якщо у вас досить розвинені наполегливість або інші риси, які спрямовані на певні завдання.

3. Тематика тренінгових завдань:

1. Ваші сильні та слабкі сторони (переваги та недоліки).
2. Інтереси, потреби, мотиви, цілі.
3. Як долали труднощі й недоліки авторитетні люди, видатні особистості?
4. Як підвищити свій професійний рівень?
5. Що нового ви зробили, над чим працюєте?
6. Що Вас надихає та спонукає до роботи?
7. Коли ви відчуваєте натхнення, підйом, енергію?
8. Позитивні емоції в навчанні (спорт, професійна діяльність) і як їх створити?
9. Хто для вас є авторитетом, прикладом для наслідування і чим він вас надихає?
10. Чи вистачає у вас сили волі, щоб зробити ривок у своєму розвитку? Ви готові до змін?
11. Людина відчуває свою безпорадність. Що ти йому кажеш?
12. Навчіться мотивувати себе та інших до ефективної діяльності.

Вправа 1. Активізуйте свою уяву

Мета: Ця вправа розроблена на основі ідей НЛП. Для його виконання необхідно активізувати свою уяву: чим яскравіше ви зможете уявити собі успіх, славу і щастя в

майбутньому, чим сильніший зв'язок ви встановите з певними формами діяльності - тим сильніше буде ефект від вправи. Головна ідея – сформувати нове ставлення до своєї діяльності, зробити її для себе більш цікавою та привабливою. Звичайно, одного разу виконати вправу недостатньо. Чим частіше ви виконаєте запропоновані вам завдання, тим сильніше вони впливатимуть на вашу мотиваційну сферу.

Завдання:

1. Якомога яскравіше уявіть, що ви досягли своєї мети, що ваша мрія здійснилася, що успіх, слава, багатство і щасливе життя нарешті стали реальністю. Створіть картину приємного, щасливого майбутнього.

2. Уявіть, як ви наполегливо (але із задоволенням) наполегливо працюєте для досягнення своєї мети. Необхідно якомога яскравіше «прокрутити» в уяві картину того, як ви з великим задоволенням займаєтеся певною діяльністю (наприклад, це може бути навчання або професійна діяльність). Іноді це заняття досить складне, ви відчуваєте труднощі, але вам цікаво і ви прагнете подолати перешкоди і досягти своєї мети.

3. Спробуйте з'єднати ці дві картинки між собою. Наприклад, в результаті тривалої праці і значних зусиль - успіх, щастя, багатство і слава. Спробуйте поєднати ці картинки в певній послідовності.

Вправа 2. Успіх у минулому

Мета: Використання позитивних емоцій, пов'язаних із минулими успіхами, для формування нових мотиваційних стосунків.

Завдання:

1. Пригадайте випадок зі свого життя, коли ви досягли значного успіху. Закрийте очі і яскраво уявіть це. Створіть картинку у своїй уяві. Зверніть увагу на розмір, точність і якість цього малюнка, на рухи, звуки, переживання, які його створюють або супроводжують.

2. Далі подумайте про мету, яку ви намагаєтеся досягти. Уявіть собі це чітко. Прокручайте в уяві образи досягнення мети.

3. Помістіть цю картинку в своїй уяві на те саме місце, де була попередня. Ваше завдання покласти ці дві картинки одна на одну. Прагніть відчувати радість, задоволення від майбутнього успішного виконання завдання (досягнення мети), як ви відчували це в минулому.

Вправа 3. Емоційна насиченість

Мета: Предметам і предметам, які подобаються людині, надають позитивні епітети. Деякі слова асоціюються у вашій уяві з успіхом, красою, досконалістю. Вони мають позитивне емоційне значення (наприклад, слова «чудово!», «красиво»), викликають позитивні емоції. Використовуючи ці епітети, «прив'язуючи» їх до предметів і до окремих елементів, можна викликати інтерес до них. Завдяки емоційній насиченості (поєднання з позитивними, «приємними» епітетами та емоціями) певні об'єкти стають для вас більш привабливими та цікавими. Для того щоб сформувався подібне ставлення до об'єктів (предметів) вашої діяльності, процес емоційного насичення повинен бути досить тривалим.

Завдання:

1. Запишіть 20 слів, які вам найбільше подобаються, викликають позитивні емоції.

2. Запишіть 15-20 прикметників (епітетів), які ви ставите до предметів, які вам подобаються (наприклад, «чудовий», «гарний»).

3. Запишіть 10 компонентів (структурних компонентів або параметрів) предмета (об'єкта), до якого ви хочете викликати інтерес. Наприклад, якщо це автомобіль, елементи можуть включати двигун, гальма, кермо, кузов, дизайн. А якщо ви хочете розвинути свій інтерес до психології, то в якості компонентів можуть виступати психічні компоненти і функції (пам'ять, увага, уява, мислення, мотивація та ін.).

4. Кожну складову (елемент) своєї діяльності (із десяти записаних) насичуйте позитивними (приємними для вас) епітетами. Охарактеризуйте кожен елемент (структурний компонент) у позитивному ключі.

Вправа 4. Нове ім'я

Мета: Ім'я, як і будь-яке інше часто вживане слово, психологічно впливає на людину. Змінюючи его (або додаючи до нього певні епітети чи характеристики, які стають невід'ємними атрибутами імені), можна змінити і мотивацію суб'єкта. Досить протягом певного часу назватися новим ім'ям (не обов'язково цього вимагати від інших). Нова назва стосується і тварин. Наприклад, коли Артур почав називати свого Рекса по-іншому (Бол), з часом він помітив певні зміни в поведінці тварини. В результаті пес став спокійнішим, менш агресивним. Це й не дивно, адже слово «М'яч» менш різке і агресивне, ніж слово «Рекс». Називаючи себе по-новому, додаючи до свого імені епітети або характеристики, з часом можна очікувати певних змін у мотивації. Наприклад, Віктор у внутрішньому діалозі почав називати себе наполегливим Віктором, а Артур додав до свого імені слово «заробітчан» і, звертаючись до себе, назвав себе Артуром-заробітчаном.

Завдання:

1. Придумайте собі відповідне ім'я, яке б символізувало наполегливість, цілеспрямованість, силу волі в досягненні мети та мало б на вас мотиваційний вплив.

2. Придумайте 4 варіанти назви (відповідно до завдань, які ви перед собою ставите). Необхідно кілька варіантів, щоб уникнути небажаного автоматизму у використанні звичних для вас кліше (адже буває, що часто вживані слова стають кліше і не викликають образів чи емоцій).

3. Уявіть кілька ситуацій, пов'язаних з новим для вас ім'ям. Бажано, щоб слово чи характеристика викликали у вас конкретні образи (ситуації). Уникайте абстрактних понять, «порожніх слів», які не викликають ніяких образів і емоцій. Запишіть кілька уявних (але цілком можливих) ситуацій, пов'язаних з вашим новим ім'ям.

4. Називайте себе так певний час у внутрішньому діалозі, звертаючись до себе. Щоб ця вправа мала значний психологічний вплив, має пройти тривалий час, протягом якого ви будете називати себе новим ім'ям і виконувати пов'язані з ним завдання. Записуйте, скільки разів на день вам вдалося звернутися до себе по-новому і як це вплинуло на вашу мотивацію.

5. Використовуючи нове ім'я, напишіть кілька коротких історій про себе (реальних, з минулими чи теперішніми успіхами, або фантастичних, з мріями про досягнення в майбутньому).

Орієнтовна тематика розповідей:

1. Як я (з новим іменем) старанно працюю і досягаю успіху.
2. Я (з новим ім'ям) обов'язково досягну успіху.

Вправа 5. Ідентифікація з улюбленою твариною

Мета: Ідентифікуючись (ідентифікуючи) з кимось або чимось, можна пришвидшити мотиваційну трансформацію своєї особистості. Коли ми ототожнюємося з героєм, коли, прагнучи його наслідувати, уявляємо ситуації, в яких здійснюємо суспільно бажані дії, то це певним чином впливає на нашу особистість. Відповідні зміни спостерігаються і при ідентифікації з улюбленою твариною (яка, долаючи перешкоди, прагне досягти своєї мети). Ототожнюючи себе з такою твариною, ви можете актуалізувати свою наполегливість і збільшити мотивацію до досягнення.

Завдання:

1. Виберіть одну тварину, яка має ті риси, які ви хочете розвинути. Намагайтеся визначити, асоціювати з твариною, яка буде наполегливо, незважаючи на труднощі і перешкоди, йти до своєї мети.

2. Побудьте в образі цієї тварини і спробуйте хоча б п'ять хвилин подолати труднощі у своїй уяві, прагнучи досягти своєї мети.

3. Дайте відповіді на запитання: — Яку тварину ви ототожнювали? - Які ситуації, пов'язані з досягненням мети, ви уявляли? - Що ви відчували, переживали в той момент?

Вправа 6. Склад інструктажу іншим людям

Мета: Навчати інших - вчимося також і самі, переконуючи інших - ми також переконуємо себе, заохочуючи або мотивуючи інших - ми заохочуємо, мотивуємо і себе. На основі цієї закономірності можна запропонувати наступне завдання.

Завдання:

Ви повинні переконати другого члена групи (уявіть, що перед вами ваш підлеглий або дитина, яка потребує вашого керівництва), що ви легко впораєтеся із завданням. Прагніть вселити впевненість в успіх. Запишіть свій виступ. Приклад: Андрій виконував цю вправу, вибрав кілька висловів, які йому найбільше сподобалися і які справили на нього найбільше враження.

1. Успіх приходить до того, хто в нього вірить, хто багато працює і не відступає від своєї мети.

2. Ви обов'язково досягнете успіху, якщо спрямуєте всю свою енергію на його досягнення!

3. Виключіть зі свого словника слово «неможливо». Якщо працювати наполегливо, крок за кроком наближаючись до мети, все можливо. По-перше, своїм девізом він обрав перше речення. Пізніше, для різноманітності, він помістив на табличці ще одне речення. Ви обов'язково досягнете успіху, якщо спрямуєте всю свою енергію на досягнення мети. Вибравши кілька девізів, Андрій наніс їх на табличку, яку розмістив на своєму столі. Така робота (у поєднанні з іншими вправами мотиваційного тренінгу) сприяла помітному підвищенню его мотивації досягнення.

Вправа 7. Схвалення

Мета: Чи знаєте ви свої позитивні риси, свої переваги, які можуть забезпечити вам успіх у житті? Чи знаєте ви, як підбадьорити себе та інших? Тренер, вчитель або керівник постійно намагається схвалити і заохотити своїх студентів. Вас також, очевидно, неодноразово хвалили. Це додавало сил, надихало працювати ще більше. В результаті похвали ви відчули емоційний підйом і бажання працювати більше для досягнення успіху. Іноді у вас не все виходило і ви розчаровувалися, втрачали віру в себе, не було позитивного емоційного підкріплення (похвали) від інших. У таких випадках ви втратили впевненість у своїх силах і були демотивовані (тобто ви не відчували мотивації, стимулу до роботи). Але раптом ви згадали свої успіхи в минулому, актуалізувалися слова схвалення на вашу адресу від викладача (керівника). Вам стало легше, ви знову захотіли працювати. У вас виникає думка:

навіщо мені чекати схвалення від інших людей, невже у себе не можна знайти підтримку? Виявляється, це цілком можливо.

Тренуючись і думаючи про те, як підтримати себе, ви з часом станете більш впевненими та цілеспрямованими.

Завдання:

1. Запишіть п'ять своїх позитивних рис характеру, рис особистості, які можуть забезпечити вам успіх у роботі.

2. Запишіть п'ять своїх позитивних рис, які допомагають вам спілкуватися з іншими людьми.

3. Згадайте та запишіть свої минулі успіхи та їхній вплив на ваше життя та діяльність. Запишіть свої значні успіхи, які приємно згадувати і які суттєво вплинули на ваше життя та діяльність.

4. Пригадайте і запишіть слова схвалення, які висловлювали вам інші люди (вчителі, друзі, знайомі) і які вплинули на ваше життя чи діяльність. Запишіть їх і збережіть у спеціальному зошиті, щоб мати можливість до них звернутися за несприятливих обставин.

5. Напишіть, як ви підбадьорюєте себе, коли зазнаєте невдачі, коли у вас не все виходить, коли ви відчуваєте труднощі на роботі (1-й варіант, 2-й варіант)?

6. Як ви підбадьорюєте інших людей, коли хтось зазнав невдачі, відчуває розчарування та значні труднощі (1-й варіант, 2-й варіант)?

7. Пригадайте і запишіть, як ви хвалили себе, коли досягали певних успіхів.

8. Враховуючи досвід, продумайте та напишіть новий, ефективніший текст самоствердження.

9. Згадайте і запишіть, як ви хвалите інших, коли хтось досяг успіху або зробив щось важливе.

10. Враховуючи досвід і знання, продумайте і напишіть новий текст схвалення інших людей у разі досягнення ними позитивного результату.

11. Напишіть привітання іншій людині з нагоди успішного виконання важливого завдання. Постарайтеся надати цій людині таке схвалення і підтримку,

щоб це стало для неї новим стимулом (імпульсом), заохоченням до подальших успіхів.

Вправа 8. Вказуючи на помилки – відзначайте покращення

Досить часто вихователі, вчителі та батьки вказують на недоліки, помилки, слабкі місця дітей, внаслідок чого діти почуваються безпорадними, у них знижується самооцінка.

Дорослі повинні не лише вказувати на помилки, а й акцентувати увагу на досягненнях та успіхах дітей. Навіть коли помилок і недоліків багато, варто відзначити позитивні зміни в певному компоненті діяльності:

1. Навіть якщо помилок ще багато, вони не такі серйозні, як ті, які ви так часто робили раніше.

2. Незважаючи на те, що є ще багато труднощів, ви пройшли довгий шлях у цьому компоненті.

3. Навіть якщо поки не виходить, зверніть увагу на те, що ви добре над цим попрацювали і позитивні зміни вже помітні.

А отже, є можливості для розвитку й в інших аспектах діяльності. Завжди можна знайти і відзначити позитивні моменти, поліпшення в тих чи інших аспектах діяльності. Деякі батьки та педагоги схиляються до думки, що якщо дитині вказати на її помилки, вона намагатиметься їх не повторювати. Але така стратегія часто викликає небажаний ефект: якщо вказувати дитині лише на недоліки, не заохочуючи її, то з часом у неї формується огида до такої діяльності (і негативне ставлення до суб'єкта виховного процесу: до вчитель, вихователь або батьки). Щоб заохотити дитину до навчання (або дорослого до праці), необхідно відзначати позитивні зміни, звертати увагу на те, що у людини стає краще. Завдання Вказати на недоліки, помилки студента, але при цьому акцентувати увагу на досягненнях, змінах на краще.

Висновки до другого розділу

Експериментальною базою дослідження стали студенти Національного авіаційного університету Факультету лінгвістики та соціальних комунікацій, усі спеціальності факультету.

Експериментальна вибірка дослідження – 20 студентів чоловічої статі та 20 студентів жіночої статі.

Загальна кількість учасників експерименту – 40 студентів, вік – 19-22 роки.

Під час проведення емпіричного дослідження використовувалась наступні психодіагностичні методики для визначення гендерних особливостей мотивації у студентської молоді.

Методики емпіричного дослідження:

1. Методика «Маскулінність-фемінність» С. Бем спрямована на виявлення ступеня вираженості маскулінних та фемінних характеристик, визначення типу особистості: маскулінного, фемінного, андрогінного.

2. Шкала академічної мотивації - розроблена Т.О. Гордєєвої, О.А. Сичова та Є.Н. Осіним - призначений для вимірювання інтенсивності та типу мотивації навчальної діяльності

3. Методика «Мотивація навчання в університеті імені Т. І. Ільїної» - діагностика мотиваційної сфери студентів.

4. Методика особистісної діагностики мотивації уникнення невдач Т. Елерса - виявлення мотивації уникнення невдач.

У ході емпіричного дослідження вдалося встановити:

1) Кількісні показники дають змогу констатувати факт домінування андрогінного типу у досліджуваних. Це свідчить про те, що вони демонструють високу самооцінку, впевненість у собі, самосприйняття, самооцінку (загалом) і власну зовнішність (фізичне я). Частина піддослідних, особливо жінки, мають фемінний тип, який включає такі риси, як поступливість, м'якість, чуйність, ніжність, співчуття, емпатія та ін.

2) Передовими видами мотивації у респондентів є пізнавальна мотивація, мотивація саморозвитку, мотивація досягнень, менш вираженими є мотивація

самоповаги. Значно слабше виражена інтроектована та екстернальна мотивація. Найменші показники отримано за шкалою амотивації. Це свідчить про те, що для студентів найбільш притаманними є внутрішні мотиви, що пов'язані з прагненням студента дізнатись щось нове, зрозуміти предмет, який пов'язаний із переживанням інтересу та задоволення в процесі пізнання й прагнення до розвитку власних здібностей у межах навчальної діяльності та досягнення компетентності й майстерності. Актуальними для досліджуваних студентів також є мотиви, що пов'язані з відчуттям задоволення в процесі виконання складних завдань та бажанням підвищення самооцінки та відчуття власної значущості завдяки досягненням у навчальній діяльності.

3) У жінок яскравіше виражені мотиви до отримання знань – 62,%, у чоловіків – 48,6%. Також, можна відзначити, що серед жінок більше зустрічаються з мотивацією опанування професією – 56,2% у чоловіків – 52,3%. Також бачимо, що мотивація отримати диплом у чоловіків 65,3%, у жінок – 62,6.

4) Показники середнього рівня мотивації до уникнення невдач у жінок значно нижчі, ніж у чоловіків. А показники помірно високого рівня мотивації до уникнення невдачі набагато вищі, ніж у чоловіків.

5) Жінки більшою мірою переважає мотив уникнення невдач. Вони шукають інформацію про можливість невдачі при досягненні результату, беруться за вирішення як дуже легких завдань (де їм гарантований 100% успіх), так і дуже важких (де невдача не сприймається як особистий неуспіх), готові взяти на себе відповідальність, виявляють велику наполегливість. прагнення мети.

За результатами методик було з'ясовано, що показники рівня мотивації до навчальної діяльності чоловіків та жінок майже на однаковому рівні, таким чином було проведено математичну обробку даних за допомогою критерію t-Ст'юдента, де було статистично підтверджено гіпотезу H_0 за $p \leq 0,05$ про те, що статистично значуща відмінність між показниками мотивації до навчальної діяльності між чоловіками та жінками не існує.

ВИСНОВКИ

1) Вивчення навчально-професійної мотивації студентів є завданням, яке має велике значення для підвищення ефективності в освітньому процесі. У більшості робіт дослідники акцентували увагу на впливі педагога та змісту навчальних матеріалів на формування мотивації тих, хто навчається до навчальної діяльності. Менше уваги приділяється вивченню навчальної та професійної мотивації студентів.

Гендерна педагогіка, гендерний підхід в освіті – ці питання одні з найменш розроблених в українських гендерних дослідженнях. Українська педагогіка перебуває на етапі включення гендерного підходу в теорію, методологію та в поле емпіричних досліджень. Новизна гендерного підходу в українській педагогіці має інституційно-пізнавальний ефект. Його розвиток передбачає оволодіння досвідом у цій галузі знань в іншому інституційному та соціальному контексті. Розвиток гендерних підходів в освіті є новим кроком у розвитку педагогічної науки.

2) Емпіричне дослідження було присвячене дослідженню гендерних особливостей мотивації у здобувачів вищої освіти здійснювалось у період з квітня 2023 року по травень 2023 року та включало наступний комплекс психодіагностичних методик:

Методика «Маскулінність-фемінність» С. Бем спрямована на виявлення ступеня вираженості маскулінних та фемінних характеристик, визначення типу особистості: маскулінного, фемінного, андрогінного.

Шкала академічної мотивації - розроблена Т.О. Гордєєвої, О.А. Сичова та Є.Н. Осінім - призначений для вимірювання інтенсивності та типу мотивації навчальної діяльності

Методика «Мотивація навчання в університеті імені Т. І. Ільїної» - діагностика мотиваційної сфери студентів.

Методика особистісної діагностики мотивації уникнення невдач Т. Елерса - виявлення мотивації уникнення невдач.

3) У ході емпіричного дослідження вдалося встановити:

Кількісні показники дають змогу констатувати факт домінування андрогінного типу у досліджуваних. Це свідчить про те, що вони демонструють високу самооцінку, впевненість у собі, самосприйняття, самооцінку (загалом) і власну зовнішність (фізичне я). Частина піддослідних, особливо жінки, мають фемінний тип, який включає такі риси, як поступливість, м'якість, чуйність, ніжність, співчуття, емпатія та ін.

Передовими видами мотивації у респондентів є пізнавальна мотивація, мотивація саморозвитку, мотивація досягнень, менш вираженими є мотивація самоповаги. Значно слабше виражена інтроєктована та екстернальна мотивація. Найменші показники отримано за шкалою амотивації. Це свідчить про те, що для студентів найбільш притаманними є внутрішні мотиви, що пов'язані з прагненням студента дізнатись щось нове, зрозуміти предмет, який пов'язаний із переживанням інтересу та задоволення в процесі пізнання й прагнення до розвитку власних здібностей у межах навчальної діяльності та досягнення компетентності й майстерності.

У процесі пошукової діяльності з'ясовано, що одним із засобів розвитку гендерного типу є деякі риси, традиційно пов'язані з типово чоловічою або типово жіночою психологією. Деякі типові ознаки чоловічої або жіночої статі мають свої еволюційні, генетичні та фізіологічні основи, передумови, що є основою формування в процесі соціалізації, виховання та розвитку особистості. Саме тому введення певних гендерних груп у процес формування особистості сприятиме її подальшій гендерній детермінації.

У жінок яскравіше виражені мотиви до отримання знань – 62,%, у чоловіків – 48,6%. Також, можна відзначити, що серед жінок більше зустрічаються з мотивацією опанування професією – 56,2% у чоловіків – 52,3%. Також бачимо, що мотивація отримати диплом у чоловіків 65,3%, у жінок – 62,6%.

Показники середнього рівня мотивації до уникнення невдач у жінок значно нижчі, ніж у чоловіків. А показники помірно високого рівня мотивації до уникнення невдачі набагато вищі, ніж у чоловіків.

Жінки більшою мірою переважає мотив уникнення невдач. Вони шукають інформацію про можливість невдачі при досягненні результату, беруться за вирішення як дуже легких завдань (де їм гарантований 100% успіх), так і дуже важких (де невдача не сприймається як особистий неуспіх), готові взяти на себе відповідальність, виявляють велику наполегливість. прагнення мети.

За результатами методик було з'ясовано, що показники рівня мотивації до навчальної діяльності чоловіків та жінок майже на однаковому рівні, таким чином було проведено математичну обробку даних за допомогою критерію t-Ст'юдента, де було статистично підтверджено гіпотезу H_0 за $p \leq 0,05$ про те, що статистично значуща відмінність між показниками мотивації до навчальної діяльності між чоловіками та жінками не існує.

4) Розроблені нами практичні рекомендації містять аналіз педагогічних умов щодо створення такого освітнього середовища, яке сприятиме розвитку у студентської молоді підвищення навчальної мотивації, за рахунок зростання внутрішніх спонукань навчання: пізнавальних мотивацій, підвищення цінності та значущості навчання, прагнення до самовдосконалення. Практичні рекомендації містять блок тренігових занять для розвитку мотивації до навчання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адлер, А. Практика і теорія індивідуальної психології. 212 с.
2. Бем С.Р. Лінзи гендеру: Трансформація поглядів на проблему нерівності статей. 2004. 134-209 с.
3. Булатова Л.О. Шляхи Впровадження гендерної парадигми в освіту. Проведення гендерного підходу в викладання дисциплін соціально - гуманітарного циклу в ВНЗ м. Суми та регіону. 2006. С.2-7.
4. Бут Л.О., Луценко О.А. Гендерна освіта в вузі. Навчально-методичний посібник для викладачів соціально - гуманітарних дисциплін та студентів вищих навчальних закладів. Суми, 2001.106с.
5. Вербицький А.А., Бакмаєва Н.А. Проблема трансформації мотивів і контекстному навчанні. Питання психології. 2001, № 4. С. 93-95.
6. Говорун Т.В., Кікінежді О.М. Гендерна психологія: Навчальний посібник. - К.: Видавничий центр « Академія», 2000. 308 с.
7. Гуменюк О.Є. Психологія інноваційної освіти: теоретикометодологічний аспект: Монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 385 с.
8. Заброцький М. М. Основи вікової психології : навч. посіб. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2006. 112 с.
9. Кириленко В. Порухення мотивації навчання як першопричина негативної поведінки. Психолог. 2005, №18, С. 7-8.
10. Кімел, М. С. (2000). Гендерне суспільство (пер. з англ. С. Альошкіної.). Київ: Видавництво «Сфера». URL: <https://cutt.ly/abR0KO5>
11. Климчук В.О. Дослідження особливостей розвитку внутрішньої мотивації студентів у навчальній діяльності. Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологія, №1 (25). К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2004. С. 222-232.
12. Козина І.М. Професійна сегрегація: гендерні стереотипи на ринку праці. 2002. 130-131с.

13. Костикова І.В. Введення в гендерні дослідження. Навчальний посібник. 2000. 25-82 с.
14. Леонтьев, А.Н. Потреби. Мотиви. Емоції. Зап. філос. 1972. №12. С. 28 - 36.
15. Маркова Н.В. Гендеризація вищої освіти в сучасному суспільстві. Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2005. №2. С. 71-74.
16. Мунтян І.С. Гендерний підхід у професійній підготовці студентів вищих педагогічних закладів. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук. Одеса, 2004. 23 с.
17. Немеш О. М. Практична психологія віртуальної реальності : монографія. К. : Видавничий Дім «Слово», 2015. 320 с.
18. Ожигова Л.Н. Психологія гендерної ідентичності особистості. 2006. С. 87-110.
19. Пашко О. Навчання дорослих: виклики, специфіка, інтерактивні методи. Український досвід в регіональному економічному розвитку. Львів : Галицька видавнича спілка. 2013. 108 с.
20. Петрученя, Г. Г. (2014). Гендерна асиметрія студентства як чинник формування гендерної культури в Україні в 60-80-ті роки ХХ століття. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/11737/1/10.pdf>
21. Піведенков, М. І. Педагогічна психологія сучасного світу у реаліях дистанційної освіти. Реформація життя. 2021. №1. С.5-12.
22. Підласний, І. П. Психологія та педагогіка. 2-е вид., перероб. та доп. Черкаси Мірайт, 2019. 331 с.
23. Посуховська О. Проблема статі в управлінні. Психологічні виміри культури, економіки, управління. 2016. Вип. 8. С. 41–45.
24. Пророк Н. В. Самоефективність і успішність професійної діяльності. Актуальні проблеми психології : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України за ред. Максименка С. Д. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. Т. 7. Вип. 22. С. 176–180.
25. Психологія : підручник (Ю. Л. Трофімов, В. В. Рибалка, П. А. Гончарук та ін.) Київ : Либідь, 1999. 558 с.

26. Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології. К.: Ніка-Центр, 2003. 204 с.
27. Тартаковська І.П. Чоловіча робота, жіноча робота. 2001, № 16-17. 87-101с.
28. Тулупова Т. Шкільна мотивація як компонент психологічної комфортності. Психолог. 2006. № 15. С. 5-8.
29. Хоменко-Семенова Л. О. Креативний контекст підготовки практичних психологів у технічному університеті. Актуальні проблеми вищої професійної освіти: VI Міжнародна науково-практична конференція, 23 березня 2018 р.: тези доп. К., 2018. С. 160–161.
30. Freire P. and D. Macedo. A Dialogue with Paulo Freire // Paulo Freire: A Critical Encounter, P. McLaren and P. Leonard (eds). - L. and N. Y.: Routledge, 1993 - P. 169-176.
31. Kearney R. The Wake of Imagination.– Minneapolis: University of Minnesota Press, 1998.
32. Mens Studies Modifiet/ The impact of Feminism on the Academic Disciplines. Ed. by D. Spender.– Pergamon Press, Oxford, N. Y., Toronto, Paris, 1981.
33. Reznik Sandler B., Silverberb L. A., Hall R.M. the Chilly classroom climate: a guide to improve the education of women. Published by the National Association for Women in Education. P. 37-38.
34. Shor I. Education is politics: Paulo Freires Critical Pedagogy/ Paulo Freire: A Critical encounter, P. McLaren and P. Leonard (eds). - L. and N. Y.: Routledge, 1993 - P. 169-176.
35. Wood J.W. Gendered Lives. Communication, Gender and Culture.– Belmont: Wadworth Publishing Company, 1994. - P. 109-145.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

Опитувальник Сандри Бем «Дослідження «маскулінності – фемінності»

Інструкція. Опитувальник містить 60 тверджень (якостей), на кожне з яких випробовуваний відповідає «так» або «ні», оцінюючи тим самим наявність або відсутність у себе названих якостей. Опитувальник може застосовуватися і в формі експертного рейтингу. У такому випадку оцінка випробованого за представленими якостям здійснюється компетентними суддями - людьми добре знають випробованого (чоловік, дружина, батьки та ін.).

ТЕКСТ ОПИТУВАЧА

1. Вірить в себе
2. Той, хто вміє поступатися
3. Здатний допомогти
4. Схильний захищати свої погляди
5. Життєрадісний
6. Похмурий
7. Незалежний
8. Сором'язливий
9. Совісний
10. Атлетичний
11. Ніжний
12. Театральний
13. Наполегливий
14. Ласі на лестоці
15. Щасливий
16. Сильна особистість
17. Відданий
18. Непередбачуваний
19. Сильний
20. Жіночний
21. Надійний
22. Аналітичність
23. Той, хто вміє співчувати
24. Ревнивий
25. Здатний до лідерства
26. Піклується про людей
27. Прямий, правдивий
28. Схильний до ризику
29. Розуміє інших
30. Скритний
31. Швидкий в прийнятті рішень
32. Співчувати
33. Щирий
34. Належний тільки на себе (самодостатній)
35. Здатний втішити
36. Марнолюбний
37. Владний
38. Хто має тихий голос

Продовження додатка А

39. Привабливий
40. Мужній
41. Теплий, серцевий
42. Урочистий, важливий
43. Хто має власну позицію
44. М'який
45. Той, хто вміє дружити
46. Агресивний
47. Довірливий
48. Малорезультативних
49. Схильний вести за собою
50. Інфантильний
51. Адаптивний, пристосовується
52. Індивідуаліст
53. Чи не любить лайок
54. Чи не систематичний
55. Хто має дух змагання
56. Люблячий дітей
57. Тактичний
58. Амбіційний, честолюбний
59. Спокійний
60. Традиційний, схильний до умовностей

КЛЮЧ ДО ТЕСТУ:

- маскулінність («так»): 1,4, 7, 10,13, 16, 19, 22, 25, 28, 31, 34, 37,40,43,46,49,52,55,58

- фемінність («так»): 2, 5, 8, 11, 14, 17, 20, 23, 26, 29,32, 35, 38,41,44,47,50,53,56,59

За кожне збіг відповіді з ключем нараховується один бал. Потім визначаються показники фемінності (F) і маскулінності (M) відповідно до таких формулами.

F = (сума балів по фемінності): 20

M = (сума балів по маскулінності): 20

Основний індекс IS визначається як: $IS = (F - M) \times 2,322$

Якщо величина індексу IS укладена в межах від -1 до +1, то роблять висновок про андрогинності.

Якщо індекс менше-1 ($IS < -1$), то робиться висновок про маскулінності, а якщо індекс більше +1 ($IS > 1$) - про фемінності.

При цьому, в разі коли $IS < - 2,025$ говорять про яскраво виражену маскулінність, а якщо $IS > +2,025$ - кажуть про яскраво виражену фемінність.

Зведені результати дослідження

Результати дослідження за методикою «Вивчення мускулінності –
фемінності» С. Бем

№	Стать Ч/Ж	Маскулінність	Фемність	Андрогінність
1.	Ч			+
2.	Ч			+
3.	Ч			+
4.	Ч			+
5.	Ч	+		
6.	Ч			+
7.	Ч			+
8.	Ч			+
9.	Ч			+
10.	Ч			+
11.	Ч			+
12.	Ч			+
13.	Ч			+
14.	Ч	+		
15.	Ч			+
16.	Ч			+
17.	Ч			+
18.	Ч			+
19.	Ч			+
20.	Ч			+
21.	Ж			+
22.	Ж			+
23.	Ж			+
24.	Ж		+	
25.	Ж			+
26.	Ж			+
27.	Ж			+
28.	Ж		+	
29.	Ж		+	
30.	Ж		+	
31.	Ж			+
32.	Ж			+
33.	Ж			+
34.	Ж			+
35.	Ж			+
36.	Ж		+	

Продовження Додатка Б

37.	Ж			+
38.	Ж			+
39.	Ж			+
40.	Ж			

Шкала академічної мотивації - розроблена Т.О. Гордєєвої, О.А. Сичова, Є.Н.**Осінім**

Інструкція. Будь ласка, уважно прочитайте кожне твердження. Використовуючи шкалу від 1 до 5, вкажіть відповідь, яка максимально відповідає тому, що ви думаєте про причини вашого залучення до навчальної діяльності.

Відповідайте, використовуючи такі варіанти відповіді:

- 1 - зовсім не відповідає;
- 2 - швидше не відповідає;
- 3 - щось середнє;
- 4 - швидше відповідає;
- 5 - цілком відповідає.

ТЕКСТ ОПИТУВАЧА

№	Твердження	1	2	3	4	5
1.	Мені цікаво вчитись.					
2.	Навчання приносить мені задоволення, я люблю вирішувати важкі завдання.					
3.	Тому що я отримую задоволення, перевершуючи себе в навчальних досягненнях.					
4.	Тому що я хочу довести самому собі, що я здатний успішно вчитися в університеті.					

Продовження ДОДАТКА В

5.	Тому що мені соромно погано вчитися.					
6.	Я не маю іншого вибору, оскільки відвідуваність відзначається.					
7.	Чесно кажучи, не знаю, мені здається, що я просто втрачаю час.					
8.	Мені подобається вчитися, бо це цікаво.					
9.	Я відчуваю задоволення, коли перебуваю в процесі розв'язання складних навчальних завдань.					
10.	Навчання дає мені можливість відчувати задоволення у моєму вдосконаленні.					
11.	Тому що, коли я добре навчаюсь, я почуваюся значущою людиною.					
12.	Тому що совість змушує мене вчитися.					
13.	Щоб уникнути проблем із деканатом та сесією.					
14.	Раніше я розумів(а), навіщо вчуся, а тепер не впевнений(а), чи варто продовжувати.					
15.	Мені просто подобається вчитися і дізнаватися про нове.					
16.	Мені подобається вирішувати важкі завдання та докладати інтелектуальних зусиль.					
17.	Заради задоволення, яке приносить мені досягнення нових успіхів у навчанні.					
18.	Щоб довести самому собі, що я розумна людина.					

Продовження ДОДАТКА В

19.	Тому що вчитися – це мій обов'язок, якого я не можу знехтувати.					
20.	Тому що близькі мене засуджуватимуть, якщо я погано вчитимуся.					
21.	Ходити я ходжу, але не впевнений(а), що мені це дійсно треба.					
22.	Я справді отримую задоволення від вивчення нового матеріалу на заняттях.					
23.	Я просто люблю вчитися, вирішувати складні завдання та відчувати себе компетентним.					
24.	Мені приємно усвідомлювати, як зростає моя компетентність та мої знання.					
25.	Тому що я хочу показати самому собі, що я можу бути успішним у навчанні.					
26.	Тому що, вступивши до університету, я маю відвідувати заняття та навчатися.					
27.	Я не маю вибору, інакше я не зможу в майбутньому мати достатньо забезпечене життя.					
28.	Ходжу за звичкою, навіщо, щиро кажучи, точно не знаю.					

КЛЮЧ ДО ТЕСТУ:

Бали складаються окремо за шкалами мотивації. Що більше балів, то яскравіше виражений конкретний тип мотивації.

Продовження ДОДАТКА В

1. Пізнавальна мотивація (питання 1, 8, 15, 22). Шкала оцінює прагнення дізнаватися нове, зрозуміти предмет, що вивчається, супроводжується переживанням інтересу і задоволення в процесі пізнання.

2. Мотивація досягнення (питання 2, 9, 16, 23). Оцінює прагнення досягати максимально високих результатів, відчувати задоволення при вирішенні важких завдань.

3. Мотивація саморозвитку (питання 3, 10, 17, 24). Вимірює виразність прагнення розвитку своїх здібностей у навчанні, досягнення відчуття майстерності і компетентності.

4. Мотивація самоповаги (питання 4, 11, 18, 25). Оцінює бажання вчитися заради відчуття власної значущості та підвищення самооцінки за рахунок досягнень у навчанні.

5. Інтроєцьована мотивація (питання 5, 12, 19, 26). Оцінює спонукання до навчання, зумовлене відчуттям сорому та почуття обов'язку перед собою чи іншими людьми.

6. Екстернальна мотивація (питання 6, 13, 20, 27). Оцінює, чи є дотримання вимог соціуму основним мотивом до навчання. Потреба автономії в такій ситуації максимально фруструється.

7. Амотивація (питання 7, 14, 21, 28). Оцінює наявність відсутність інтересу та свідомості навчальної діяльності.

За результатами проведеної діагностики навчальної мотивації ви можете скласти профіль мотивації кожного студента. Студенти, які набрали найбільші бали за 5,6 та 7 шкалами – у групі ризику, бо в них переважає зовнішня мотивація.

Зведені результати дослідження

Результати дослідження за шкалою академічної мотивації - розробленої Т.О.

Гордєєвої, О.А. Сичова, Є.Н. Осінім

№	Стать Ч/ Ж	Пізнаваль на мотивація	Мотивація я досягнен ня	Мотивація саморозвит ку	Мотивація я самопова ги	Інтроєцьова на мотивація	Екстерналь на мотивація	Амотива ція
1.	Ч	+						
2.	Ч				+			
3.	Ч			+			+	
4.	Ч	+				+		
5.	Ч		+					+
6.	Ч		+			+		
7.	Ч					+		
8.	Ч		+				+	
9.	Ч			+				
10.	Ч	+					+	
11.	Ч				+			
12.	Ч	+						
13.	Ч	+						+
14.	Ч				+			
15.	Ч				+			
16.	Ч		+					
17.	Ч	+						
18.	Ч			+				
19.	Ч					+		

Продовження ДОДАТКА Г

20.	Ч	+						
21.	Ж					+		
22.	Ж						+	
23.	Ж		+					
24.	Ж					+		
25.	Ж		+					
26.	Ж	+						
27.	Ж			+				
28.	Ж	+						
29.	Ж	+						
30.	Ж			+				
31.	Ж			+			+	
32.	Ж	+						
33.	Ж		+					+
34.	Ж						+	
35.	Ж	+						
36.	Ж	+						+
37.	Ж				+			
38.	Ж		+					
39.	Ж				+			
40.	Ж				+			

Методика «Мотивація навчання в ВНЗ Т. І. Ільїної»

Інструкції. Позначте вашу згоду або незгоду з наведеними нижче твердженнями відповідно знаками «+» або «-».

ТЕКСТ ОПИТУВАЧА

1. Найкраща атмосфера на занятті – атмосфера вільних висловлювань.
2. Зазвичай я працюю з великою напругою.
3. У мене рідко бувають головні болі після пережитих хвилювань та неприємностей.
4. Я самостійно вивчаю низку предметів, на мою думку, необхідних для моєї майбутньої професії.
5. Яку з властивих вам якостей Ви найбільше цінуєте? Напишіть відповідь поряд.
6. Я вважаю, що життя треба присвятити обраній професії.
7. Я маю задоволення від розгляду на заняттях важких проблем.
8. Я не бачу сенсу у більшості робіт, які ми робимо у вузі.
9. Велике задоволення мені дає розповідь знайомим про мою майбутню професію.
10. Я дуже середній студент, ніколи не буду цілком добрим, а тому немає сенсу докладати зусиль, щоб стати кращим.
11. Я вважаю, що нині не обов'язково мати вищу освіту.
12. Я твердо впевнений у правильності вибору професії.
13. Яких властивих вам якостей Ви хотіли б позбутися? Напишіть відповідь поряд.
14. При зручній нагоді на іспитах я використовую підсобні матеріали (конспекти, шпаргалки, записи, формули).
15. Найпрекрасніший час життя – студентські роки.
16. У мене надзвичайно неспокійний та уривчастий сон.
17. Я вважаю, що для оволодіння професією всі навчальні дисципліни потрібно вивчати однаково глибоко.
18. За можливості я вступив би до іншого вишу.
19. Я зазвичай спочатку беруся за легші завдання, а важчі залишаю на кінець.
20. Для мене було важко при виборі професії зупинитися на одній із них.
21. Я можу спокійно спати після будь-яких неприємностей.
22. Я твердо впевнений, що моя професія дасть мені моральне задоволення та матеріальний достаток у житті.
23. Мені здається, що мої друзі здатні вчитися краще за мене.
24. Для мене дуже важливо мати диплом про вищу освіту.
25. З деяких практичних міркувань для мене це найзручніший вуз.
26. Я маю достатньо сили волі, щоб навчатися без нагадування адміністрації.
27. Життя для мене майже завжди пов'язане з надзвичайною напругою.
28. Іспити потрібно складати, витрачаючи мінімум зусиль.
29. Є багато вишів, у яких я міг навчатися з меншим інтересом.
30. Яка з властивих Вам якостей найбільше заважає вчитися? Напишіть відповідь поряд.
31. Я дуже захоплююча людина, але всі мої захоплення так чи інакше пов'язані з майбутньою роботою.
32. Занепокоєння про іспит або роботу, яка не виконана вчасно, часто заважає спати.
33. Висока зарплата після закінчення вишу для мене не головне.

Продовження ДОДАТКА Д

34. Мені потрібно бути в хорошому настрої, щоб підтримати загальне рішення групи.
35. Я змушений був вступити до вишу, щоб зайняти бажане становище у суспільстві, уникнути служби в армії.
36. Я навчаю матеріал, щоб стати професіоналом, а не для іспиту.
37. Мої батьки – добрі професіонали, і я хочу бути на них схожим.
38. Для просування по службі мені потрібно мати вищу освіту.
39. Яка з найбільших якостей допомагає Вам вчитися? Напишіть відповідь поряд.
40. Мені дуже важко змусити себе вивчати як слід дисципліни, які прямо не належать до моєї майбутньої професії.
41. Мене дуже турбують можливі невдачі.
42. Найкраще я займаюся, коли мене періодично стимулюю, підганяю.
43. Мій вибір даного вишу остаточний.
44. Мої друзі мають вищу освіту і я не хочу відставати від них.
45. Щоб переконати в чомусь групу, мені доводиться працювати дуже інтенсивно.
46. У мене зазвичай рівний і гарний настрій.
47. Мене приваблюють зручність, чистота, легкість майбутньої професії.
48. До вступу до вишу я давно цікавився цією професією, багато читав про неї.
49. Професія, яку я отримую, найважливіша та перспективна.
50. Мої знання про цю професію були достатніми для впевненого вибору цього ЗВО.

Обробка та інтерпретація результатів:

Шкала «здобування знань»: за згоду («+») з твердженням 4 нараховується 3,6 бала, 17 – 3,6 бала, 26 – 2,4 бала; за незгоду («-») з твердженням 28-1,2 бали, 42-1,8 бали. Максимум – 12,6 балів.

Шкала «оволодіння професією»: за згоду з твердженням 9-1 бал, 31-2 бали, 33-2 бали, 43-3 бали, 48-1 бал, 49 – 1 бал. Максимум – 10 балів.

Шкала «отримання диплому»: за незгоду з твердженням 11 – 3,5 бали; за згоду з твердженням 24 - 2,5 бали, 35-1,5 бали, 38-1,5 бали, 44-1 бал. Максимум – 10 балів.

Питання 5, 13, 30, 39 є нейтральними щодо цілей опитувальника і до обробки не включаються.

Зведені результати дослідження

Результати дослідження за методикою «Мотивація навчання в ВНЗ Т. І. Ільїної»

№	Стать Ч/Ж	Отримання знань	Опанування професією	Отримання диплома про вищу освіту
1.	Ч	+		
2.	Ч		+	
3.	Ч	+		
4.	Ч			+
5.	Ч		+	
6.	Ч			+
7.	Ч			+
8.	Ч			+
9.	Ч		+	
10.	Ч		+	
11.	Ч	+		
12.	Ч	+		
13.	Ч			+
14.	Ч		+	
15.	Ч			+
16.	Ч			+
17.	Ч		+	
18.	Ч			+
19.	Ч	+		
20.	Ч			+
21.	Ж		+	
22.	Ж		+	
23.	Ж	+		
24.	Ж			+
25.	Ж			+
26.	Ж			+
27.	Ж		+	
28.	Ж		+	
29.	Ж	+		
30.	Ж			+
31.	Ж			+
32.	Ж			+
33.	Ж	+		
34.	Ж		+	
35.	Ж		+	
36.	Ж	+		
37.	Ж	+		
38.	Ж	+		
39.	Ж	+		
40.	Ж			+

Методика діагностики особи на мотивацію до уникнення невдач Т.

Елерса

Інструкція: «Вам пропонується список слів із 30 рядків, по 3 слова у кожному рядку. У кожному рядку виберіть лише одне з трьох слів, яке найбільш точно Вас характеризує, та позначте його.

Ви отримуєте по 1 балу за наступні вибори, наведені у ключі (перша цифра перед рисою означає номер рядка, друга цифра після риси – номер стовпця, у якому потрібне слово).

Наприклад, 1/2 означає, що слово, що отримало 1 бал у першому рядку, у другому стовпці – «пильний»).

Інші вибори балів не здобувають.

ТЕКСТ ОПИТУВАЧА

1	2	3
1. Сміливий	- пильний	- підприсмливий
2. Короткий	- несміливий	- впертий
3. Обережний	- рішучий	- песимістичний
4. Непостійний	- безцеремонний	- уважний
5. Нерозумний	- боягузливий	- недумаючий
6. Спритний	- жвавий	- передбачливий
7. Холоднокровний	- вагається	- завзятий
8. Стрімкий	- легковажний	- боязкий
9. Незамислений	- манірний	- непередбачливий
10. Оптимістичний	- сумлінний	- чуйний
11. Меланхолійний	- сумнівається	- нестійкий
12. Боягузливий	- недбалий	- схвильований
13. Обачливий	- тихий	- боязкий
14. Уважний	- нерозсудливий	- сміливий
15. Розважливий	- швидкий	- мужній
16. Підприємливий	- обережний	- Передбачливий
17. Схвильований	- розсіяний	- несміливий
18. Малодушний	- необережний	- безцеремонний
19. Палохливий	- нерішучий	- нервовий

Продовження ДОДАТКА Е

20. Виконавчий	- відданий	- авантюрний
21. Передбачливий	- жвавий	- відчайдушний
22. Приборканий	- байдужий	- недбалий
23. Обережний	- безтурботний	- терплячий
24. Розумний	- дбайливий	- хоробрий
25. Передбачуваний	- безстрашний	- сумлінний
26. Поспішний	- полохливий	- безтурботний
27. Розсіяний	- необачний	- песимістичний
28. Обачний	- розважливий	- підприсмливий
29. Тихий	- неорганізований	- боязкий
30. Оптимістичний	- пильний	- безтурботний

КЛЮЧ ДО ТЕСТУ:

1/2; 2/1; 2/2; 3/1; 3/3; 4/3; 5/2; 6/3; 7/2; 7/3; 8/3; 9/1; 9/2; 10/2; 11/1; 11/2; 12/1; 12/3; 13/2; 13/3; 14/1; 15/1; 16/2; 16/3; 17/3; 18/1; 19/1; 19/2; 20/1; 20/2; 21/1; 22/1; 23/1; 23/ 3; 24/1; 24/2; 25/1; 26/2; 27/3; 28/1; 28/2; 29/1; 29/3; 30/2.

Результат:

Чим більша сума балів, тим вищий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту.

Від 2 до 10 балів: - низька мотивація до захисту;

Від 11 до 16 балів: - середній рівень мотивації;

Від 17 до 20 балів: - високий рівень мотивації; понад 20 балів: надто високий рівень мотивації до уникнення невдач, захисту.

Зведені результати дослідження

Результати дослідження за методикою «Діагностики мотивації до уникнення невдач» Т. Елерса

№	Стать Ч/Ж	Низька	Середня	Висока	Дуже висока
1.	Ч		+		
2.	Ч		+		
3.	Ч	+			
4.	Ч		+		
5.	Ч				+
6.	Ч				+
7.	Ч			+	
8.	Ч	+			
9.	Ч			+	
10.	Ч		+		
11.	Ч			+	
12.	Ч			+	
13.	Ч		+		
14.	Ч		+		
15.	Ч	+			
16.	Ч		+		
17.	Ч				+
18.	Ч				+
19.	Ч		+		
20.	Ч	+			
21.	Ж	+			
22.	Ж				+
23.	Ж		+		
24.	Ж			+	
25.	Ж			+	
26.	Ж	+			
27.	Ж			+	
28.	Ж	+			
29.	Ж			+	
30.	Ж		+		
31.	Ж		+		
32.	Ж	+			+
33.	Ж			+	
34.	Ж				+
35.	Ж	+			
36.	Ж			+	
37.	Ж				+
38.	Ж		+		
39.	Ж			+	
40.	Ж			+	

Математична обробка даних за критерієм Колмогорова-Смірнова

1. Виписані значення з обох вибірок в 1 ланцюг від найменшого до найбільшого.

Гіпотеза:

H_0 = емпіричне значення знаходиться у зоні значимості,

а тому розподіл є ненормальним.

H_1 = емпіричне значення знаходиться у зоні значимості,

а тому розподіл є нормальним.

$f_1=15$	$f_2=15$
58,05	58,56
61,7	62,7
62,25	61,8
50,1	56,2
58,75	61,1
44,6	51,7
15,85	14,3
9,3	8,6
10,8	112,25
16,05	18,55
34,45	31,45
17,7	15,95
20,75	22,05
8,95	12,8
5,35	11,75

2. Розрахунок критерію при співставленні двох емпіричних значень.

Розряд	Емпіричні частоти		Емпіричні частоти		Накопичені емпіричні частоти		Відмінність $\sum f^*_1 - \sum f^*_2$
	f_1	f_2	f^*_1	f^*_2	$\sum f^*_1$	$\sum f^*_2$	
1	58.05	58.56	0.1223	0.0976	0.122	0.098	0.024
2	61.7	62.7	0.13	0.1045	0.252	0.202	0.05
3	62.25	61.8	0.1311	0.103	0.383	0.305	0.078
4	50.1	56.2	0.1056	0.0937	0.489	0.399	0.09
5	58.75	61.1	0.1238	0.1019	0.613	0.501	0.112
6	44.6	51.7	0.094	0.0862	0.707	0.587	0.12
7	15.85	14.3	0.0334	0.0238	0.74	0.611	0.129
8	9.3	8.6	0.0196	0.0143	0.76	0.625	0.135
9	10.8	112.25	0.0228	0.1872	0.783	0.812	0.029
10	16.05	18.55	0.0338	0.0309	0.816	0.843	0.027
11	34.45	31.45	0.0726	0.0524	0.889	0.896	0.007
12	17.7	15.95	0.0373	0.0266	0.926	0.922	0.004

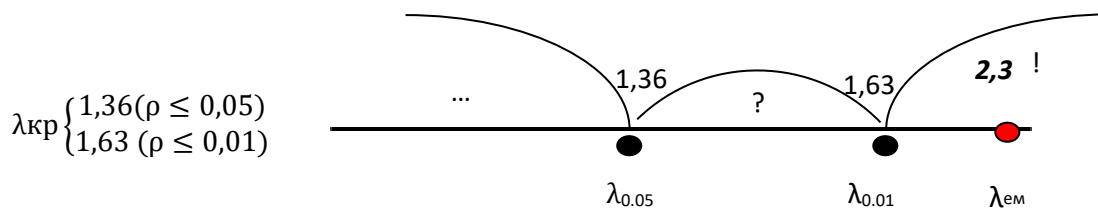
Продовження ДОДАТКА Ж

13	20.75	22.05	0.0437	0.0368	0.97	0.959	0.011
14	8.95	12.8	0.0189	0.0213	0.989	0.98	0.009
15	5.35	11.75	0.0113	0.0196	1	1	0
Сума	474.65	599.76	1	1			

3. Визначення емпіричного значення.

$$\lambda_{\text{ем}} = 2.3$$

4. Визначення критичних точок та побудова вісі значущості.

Висновок: приймається H_1 , отже емпіричне значення знаходиться у зоні значимості, а тому розподіл є нормальним, і в цьому впевненні на 95%.

Математична обробка даних за критерієм t-Стюдента

1.Виписані значення з обох вибірок в 1 ланцюг від найменшого до найбільшого.

Гіпотеза:

H_0 = статистично значущої відмінності показника мотивації до навчання між чоловіками та жінками не існує.

H_1 = статистично значущої відмінності показника мотивації до навчання між чоловіками та жінками існує

$n_1=15$	$n_2=15$
58,05	58,56
61,7	62,7
62,25	61,8
50,1	56,2
58,75	61,1
44,6	51,7
15,85	14,3
9,3	8,6
10,8	112,25
16,05	18,55
34,45	31,45
17,7	15,95
20,75	22,05
8,95	12,8
5,35	11,75

2.Визначення відхилення від середнього та розрахунок квадратів відхилень.

№	Вибірки		Відхилення від середнього		Квадрати відхилень	
	B.1	B.2	B.1	B.2	B.1	B.2
1	58.05	58.56	26.41	18.58	697.4881	345.2164
2	61.7	62.7	30.06	22.72	903.6036	516.1984
3	62.25	61.8	30.61	21.82	936.9721	476.1124
4	50.1	56.2	18.46	16.22	340.7716	263.0884
5	58.75	61.1	27.11	21.12	734.9521	446.0544
6	44.6	51.7	12.96	11.72	167.9616	137.3584
7	15.85	14.3	-15.79	-25.68	249.3241	659.4624
8	9.3	8.6	-22.34	-31.38	499.0756	984.7044
9	10.8	112.25	-20.84	72.27	434.3056	5222.9529
10	16.05	18.55	-15.59	-21.43	243.0481	459.2449
11	34.45	31.45	2.81	-8.53	7.8961	72.7609
12	17.7	15.95	-13.94	-24.03	194.3236	577.4409

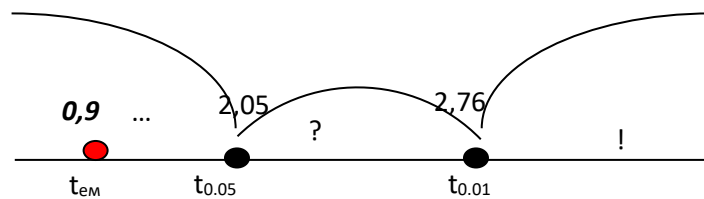
Продовження ДОДАТКА Ж

13	20.75	22.05	-10.89	-17.93	118.5921	321.4849
14	8.95	12.8	-22.69	-27.18	514.8361	738.7524
15	5.35	11.75	-26.29	-28.23	691.1641	796.9329
Сума:	474.65	599.76	0.05	0.06	6734.3145	12017.765
Середні показники:	31.64	39.98				

3. Визначення критичних точок та побудова вісі значущості і прийняття рішення.

$t_{ем} = 0.9$

$t_{кр} \begin{cases} 2,05 (\rho \leq 0,05) \\ 2,76 (\rho \leq 0,01) \end{cases}$

Висновок: приймається H_0 , отже статистично значуща відмінність показника мотивації до навчання між чоловіками та жінками **не існує**.